

Het belang der maatschappye in het beteugelen van den kindermoord ... / voorgesteld aan ... P. Camper ... door S.M.V.D. [i.e. A. Sterk].

Contributors

Sterk, Augustus, 1748-1815.
Camper, Petrus, 1722-1789.

Publication/Creation

Leeuwarden : H.A. de Chalmot, 1774.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/s535hevh>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.



Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

(2)

HET BELANG
DER
MAATSCHAPPYE
IN HET BETEUGELLEN
VAN DEN
KINDERMOORD
BRIEFSGEWYZE VOORGESTELT
AAN DEN
HOOGGELEERDEN EN ZEER BE-
ROEMDEN HEERE
PETRUS CAMPER

*A. L. M. Phil. & Med. Doctor, Med. Anat. &
Chir. Profesfor Honorarius, Lid van ver-
scheidene geleerde Genootschappen enz.*

DOOR
S. M. V. D.

Te LEEUWARDEN
Ter Drukkerije van H. A. DE CHALMOT
M D C C L X X I V.

HET BELANG
DER
MAATSCHAPPE
IN HET BETRUGLEN
VAN DEN
KINDERMOORD
BRIEFGEWYSE VOORGESTELD
AAR DEN
HOOGGELEERDEN EN ZEER BE-
ROEMDEN HEERE
PETRUS CAMPER

*Animo satis haec vestigia parva sagaci
Sunt, per quae possis cognoscere caetera tute.*

DOOR
S. M. V. D.
LUCRETIVS.

TE LEEUWARDEN
Ter Drukke van H. A. de CHALMOT
M D C C X X V.

Voorbericht van den Drukker aan den Leezer.

Het is mijne gewoonte niet, gunstige Leezer, om mijne Persse tot *Twistschriften* te leenen, die over en weder tegen elkan-
deren geschreeven worden; en nochtans ge-
schiedt dit thans, gelijk ieder weet, die de
Verhandeling van den H. Gel. Heere CAM-
PER, tegen welke deeze Brieven gericht zijn,
in handen heeft. De bijzonderheid der zaa-
ke, dacht mij, dat wel eene uitzondering van
mijne gewoone Regel verdiende. De Schrij-
ver naamlijk deezer Brieven, diemijn *Vriend*
is, gaf mij in vertrouwen kennis van zijn
oogmerk, en betuigde, gaarne te willen, dat
zijn *Werkje* door mij gedrukt wierdt. Ik
hield mij verzekert, dat het hem enkel om
de belangen der waarheid te doen was, en
dat men dus uit zijne Penne geene Persona-
liteiten, die dit slag van *Schriften* dikwils
zoo haatlijk maaken, te wachten had. Eer
ik het evenwel besloot op mijne Drukpersse te
brengen, schreef ik daar over aan den Hee-
re CAMPER, berichtte zijne Hoog. Gel. dat
'er iets tegen zijne Verhandeling stond uitte-
komen,

komen, en vroeg, of zijne Hoog Gel. het mij ook euvel zoude duiden, indien ik het drukte; dat het anderzins bij eenen anderen zoude uitkomen enz. Het antwoord van den Heer Hoogleeraar was zoodanig, dat 'er voor mij geene zwaarigheid meer over bleef; betuigende dezelve onder anderen: dat eene kleine twist van deezen aart, mits tot geene Personaliteiten overgaande, niet dan de waarheid in grooter daglicht konde stellen, indien hij gedwaald hadde, enz.

Hartlijk wensch ik, dat ik door het drukken deezer Brieven iets tot bevordering der waarheid moge toegebracht hebben, die zekerlijk of bij den Heer Profesfor, of by zijnen Tegenschrijver moet gewonden worden, en door een onzijdig onderzoek, duidelijker blyken zal.

Vaar wel!



HET BELANG
DER
MAATSCHAPPE,
IN HET BETEUGELN
VAN DEN
KINDERMOORD.

Myn Heer!

Ik heb met verwondering en verbaasheid Uwe gedachten geleezen, over de natuur van die misdaad, die wy Kindermoord noemen, inzonderheid het geen gy goedgevonden hebt openlyk te bewee- ren, dat eene Moeder, die zich aan dat wanbedryf schuldig maakt, alleenlyk aan

A

zieh

zich zelve misdoet, en niet aan de Maatschappye. Uwe woorden zyn zoo duide-lyk en krachtig, dat ik my verzekert houde, Uwe meening wel getroffen te hebben, en my ten dien opzichte niet te kunnen bedriegen. Naamlyk, naa ons het verhaal te hebben gegeven van eene jonge Dochter, die door eenen booswicht geschonden, naderhand toen zy reeds hoog zwanger was, van hem met geweld ten huize uitgedreeven, en daar door tot het pleegen *van dat grouwelftuk*, het vermoorden van haar Kind, gebracht werdt; behaagt het U, dus voort te vaaren (a).

„ Maar, waarom grouwelftuk? legt de
 „ Maatschappye wel zoo veel gelegen aan
 „ die misdaad, als aan die van manslag of
 „ moord? De Moeder, het is waar, be-
 „ neemt het leeven aan een Kind, maar
 „ in welk geval, en aan wiens Kind? zy
 „ doet het in de vervoerendste van alle
 „ driften, en verdelgt dat Kind, het welk
 „ door

(a) Verhandeling over de tekenen van leven en dood, &c. bladz. 15.

„ door den Vader verlaaten, aan haar zel-
„ ve alleen behoort! *zy misdoet alleenlyk*
„ *aan zich zelve, en niet aan de Maatschap-*
„ *pye!* zy misdoet aan dien God, die
„ zelf misdaden vergeeft, wanneer zy
„ door een oprecht berouw gevolgt wor-
„ den! enz.

Gy kunt niet kwaalyk neemen, myn Heer, dat men van U in deeze gewichtige byzonderheid verschilt, te meer, daar gy deeze stelling, die om haar gewicht, en haare nieuwigheid wel verdient had bewezen te worden, zonder eenig bewys hebt nedergeftelt. Even zoo weinig kunt gy het euvel duiden, wanneer men zyne verschillende denkbeelden over dit stuk der Waereld mededeelt, en dezelve dus tegen eene dwaaling zoekt te wapenen, die, door U geleert, allergevaarlykst worden moet, om dat Uwe bekende verdienften, en de vermaardheid van Uwen naam, daar aan natuurlyker wyze veel gewichts moeten byzetten.

Misfchien zal ik door veelen, die de zaak zelve niet overwoogen hebben van

dwaasheid beschuldigt worden; men zal myne onderneeming, om my tegen zulk eenen Man te verzetten, misfchien reukloos noemen, en aan deeze of geene verkeerde oogmerken toefchryven; en een ongunstig vooroordeel ten mynen nadeele zal my misfchien al by voorraad in het ongelyk ftellen. Nochtans ik vleie my zelven aan den éénen kant, dat men my recht zal doen, wanneer men zien zal, dat ik bewyzen tegen gezag gefteft hebbe; en aan den anderen kant, dat men gunftiger over my zal beginnen te denken, wanneer ik betuige Uwe groote verdienften, in de Genees- en Vroedkunde inzonderheid, mitfgaders alle die byzondere takken, dewelke aan deeze nuttige Weetenfchappen vaft zyn, te kennen, en, gelyk zy verdienen, hoog te achten; en door niets anders aangefpoort te zyn, om my in dit geval openlyk tegen U aan te kanten, dan door de belangens der waarheid, die boven alles behooren te gelden, en de nadeelige gevolgen, die ik uit Uwe ftelling, dat een Moordenaares van haar eigen Kind,

niet

niet misdoet aan de Maatschappye, te gemoet zag. Op dat niemand denke, dat ik my zelven ten Uwen koste, zoeke beroemd te maaken, zal ik mynen naam verborgen houden, hoewel ik niets schryven zal, en hier over zal ik U zelven laten oordeelen, waar voor niet ieder één, van welken staat hy ook zy, of welken post hy bekleede, openlyk zoude durven uitkoomen, en ik dus uit dien hoofde geene redenen hebbe, om onbekend te willen blyven.

Nu zoude ik ter zaake kunnen treden; maar ik moet noch iets vooraf zeggen, het welk noodig is, om myn oogmerk wel te verstaan, en den staat des verschils, tusschen ons, niet verkeerd optevatten.

Ik pryze de Menschlievende eindens, die men klaar zien kan, dat door U bedoelt zyn, en ik ben 'er zoo verre van daan, om dezelve aftekeuren, dat ik van harten wensche, dat ze moogen bereikt worden.

Ik behoor niet onder die *Geestlyken*, die, *altoos yverig om te straffen, door hunnen invloed de Wetgeeveren overhaalen*, om

ongelukkigen, die zich aan die misdaad, waar van wy spreekten, schuldig maaken, eene meer dan gemeene strengheid te doen gevoelen; schoon ik insgelyks niet gaerne zoude willen medewerken, om eene ondeugd ongestraft te laten, die, naar het my voorkomt, van zoo haatlyk ééne natuure is, en daar door mischien eene der krachtigste middelen weg te neemen, om de zonde van Onkuisheid niet door die van Kindermoord te doen volgen.

Wenschlyk ware het voorzeker, dat 'er betere middelen, tot voorkominge van zulke gruwelen, dan van welke men zich tot dus verre bedient heeft, uitgedacht en in trein gebracht wierden; en ik kan niet anders, dan Uwe poogingen tot dat einde, goed keuren.

Waarlyk myn oogmerk is geenszins, om die rampzaligen, die mischien door veele listen en schoone beloften verleid, naderhand aan zich zelve en de wroegingen van haar geweeten overgelaaten, het besluit neemen, om het ongelukkig bewys van haare misdaad te verdelgen, en zich voor de

de fchande te bewaaren, aan welke zy bloot ftaan; myn oogmerk is geenszins, zegge ik, om die rampzaligen, door het ontdekken van nieuwe haatlykheden, te bezwaaren, of te beweeren, dat zy al ons medelyden verbeurt hebben: neen, men behoort ze zekerlyk met deernis te aanfchouwen, en fchoon men toeftaa, dat de belangens der Maatschappye ftraffe vorderen, kan men haar beklaagen, die het ongelukkig flagtoffer van deeze noodzaaklyke ftrengheid worden moet. De Booswicht, dien men als de eerfte oorzaak van haar ongeluk moet aanmerken, verdient buiten twyffel, in den zelfden hoogen graad, als zy, onzen afkeer, om niet te zeggen, dat hy den zelve noch meer verdient. Hy is voor den Rechtbank van God en zyn eigen Geweeten niet minder ftrafbaar, dan zy: en ik geloof, dat men juist geene wreedheid van hart of ontydigen yver om te ftraffen verraadt, wanneer men betuigt te wenfchen, dat men hem in de ftraffe van haar, aan welker misdaad hy zoo veel deels heeft, liet deelen; zo dit

misfchien een middel zyn mocht, om de onnozelheid tegen de laagen van zulke Guiten te beveiligen, ten minften om hen voor het onderhoud van die geenen, diē zy zoo grootlyks mishandelt hebben, zoowel als van de Kinderen die uit zulk eene onwettige gemeenschap voortkoomen, te doen zorgen, en dus *geene gelegenheid te geeven tot het pleegen van zulk een gruwelstuk.*

Wat eindelyk het ftichten van een Vondelinghuis aangaat, fchoon ik denke dat dit de onkuisheid meer zoude aanmoedigen dan beteugelen, nochtans, voor zoo verre dit een middel zyn konde, om eene noch affchuwlykere zonde voor te komen, en deeze aanmoediging tot onkuisheid zelve, door wyze bepaalingen, misfchien konde vermindert worden, verdient deeze voorflag zekerlyk eene ernftige overweeging; en veele, die het daar in met U eens zyn, zullen zich gedrongen vinden om te wenfchen, dat het niet aan genoegzaame fondfen, om dit Huis te ftichten en te onderhouden, mooge mangelen, en dat de
één

één of ander een middel wist uit te denken, waar door de penningen, die daar toe noodig zyn, zonder merklyke bezwaarnisse der Ingezetenen, konden gevonden worden.

Ten opzichte dan van alle deeze byzonderheden ben ik het, of volkomen met U eens, of ons verschil daar over is van zoo weinig aanbelangs, dat ik het der moeite niet waardig achte, om daar over te twisten.

Van meer gewichts is het stuk, het welk ik voor hebbe, tegen U te verdedigen, en zekerlyk ons verschil daar over zoo groot, als het zyn kan. Gy beweert, naamlyk, dat eene Moordenaares van haar eigen Kind, *niet misdoet aan de Maatschappye, maar ALLEENLYK (a) aan zich zelve.* Hier uit

(a) Dit *alleenlyk* moet hier buiten twyfel niet letterlyk opgevat worden, want 'er volgt onmiddelyk op, *dat zy ook aan God misdoet*; zoo dat deeze uitdrukking niets anders betekene, dan dat zy alleenlyk aan, of tegen zich zelve misdoet, met betrekking tot den Vader van haar Kind, en de algemeene Maatschappye.

Het zoude kinderachtig van my geweest zyn, indien

uit volgt, dat de Maatschappyy 'er geen belang in heeft, dat deeze misdaad gestraft wordt, ja zelfs, dat het om der Maatschappyye wille niet noodig is, dat men dezelve te keer gaat. Ik ben niet onredelijk genoeg om U deeze gevolgen, ondanks U zelven, optedringen; indien gij dezelve niet voor Uwe Rekening neemt, zal ik ze U niet toeschryven: maar dit blyft daarom evenwel zeker, dat deeze gevolgen uit Uwe stelling natuurlyker wyze, en zonder eenigen dwang voortvloeijen. Ik neem daarentegen voor mynen taak, te bewyzen, dat zulk eene misdaadige wel deeglyk zondigt tegen de Maatschappyy, dat deeze 'er belang in heeft, dat dergelyke wanbedryven zoo veel mooglyk beteugelt worden, en dus, dat Kindermoord, al waren 'er geene andere redenen, die dit noodzaaklyk maakten, om der Maatschappyye wille alleen, zoude verdienen gestraft te worden.

Men

ik op deeze strydigheid had willen vitten; daar het oogmerk van den Heer CAMPER duidelyk genoeg is.

Men moet het waarschyglyk als een gevolg van Uwe stelling aanmerken, dat gy met een soort van bevreemdinge uitroept, *waarom gruwelstuk?* het welk te kennen geeft, dat Kindermoord in Uw oog geen gruwelstuk is. Ik zal, schoon ik daar toe genoegzaame gelegenheid had, op deeze aanmerking niet aandringen, dewyl myn oogmerk geenszins is, Uw gevoelen haatlyk te maaken, maar het te wederleggen; en ik voor hebbe dit met alle die bescheidenheid te doen, die de verplichting van eenen Christen vordert, en tot welke fatsoenlyke lieden, en vooral, Mannen van Uwe verdiensten, een Recht hebben.

Ook zal ik niet blyven stille staan, op het geen gy verders zegt: *zy misdoet aan dien God, die zelf misdaden vergeeft, wanneer ze door een waar berouw gevolgt worden.* Wanneer de betekenis van die woorden zyn zal, dat God zelfs *misdaden* vergeeft, zoude 'er de vraage uit moeten volgen, of Kindermoord dan geene misdaad is, eene vraage echter, die hier in geenen deele te passe koomt, om dat gy zelf daar aan
meer

meer dan eens dien naam geeft, (a) en men U dus op eene onredelyke wijze eene stelling zoude moeten opdringen, van welke gy genoeg toont afkeerig te zyn. Gy moet derhalven met die woorden bedoelen, dat *God zelf* gewoon is misdaden te vergeeven, wanneer men over dezelve een oprecht berouw heeft; en deeze onbetwistbaare waarheid tot eenen grond willen leggen, om 'er de verplichting der Overheid, tot het navolgen van dit voorbeeld des Allerhoogsten, in het kwytſchelden der straffe, aan Kindermoordenaareffen, uit afteleiden. Maar dan zoude het gemaklyk zyn om te toonen, dat dit gevolg niet door gaat; dewyl 'er, om 'er dit slechts in het voorbygaan van te zeggen, zeer gewichtige redenen kunnen zyn, die eene Waereldlyke Overheid noodzaaken, om eenen Misdadig-

(a) By voorbeeld op blad. 12. *Ik pleite niet voor de misdaad*; welke woorden noch om een andere rede merkwaardig worden, wanneer men ze met het geen wy bladz. 15 en 16. vinden, en ik voor een gedeelte al bygebracht hebbe, vergelykt.

daadiger volgens de Wetten te straffen, schoon hy zich, eer de straffe aan hem volbracht wordt, derwijze bekeert hebbe, dat hy zich van de Godlyke vergifnise verzekeren kunne: dat is met andere woorden; dewyl de redenen, die de Godlyke Rechtvaardigheid tot straffen beweegen, kunnen ophouden, en daarom evenwel de redenen, die tijdlyke straffen in eene Burgerlyke Maatschappije noodzaaklyk maaken, blijven stand houden. Waarlijk, het zoude droevig gestelt zijn met de onderlinge veiligheid, indien deeze de Zedenleer der Overheid ware! Dan gelijk ik gezegt hebbe, ik zal hier op niet blijven stil staan, éénsdeels, om dat dit niet tot mijn tegenwoordig oogmerk behoort, anderendeels om dat, zo ik alles zeggen wilde, wat tegen deeze redenkaveling te zeggen valt, (vergeef mij deeze uitdrukking), ik daar mede alleen een boek van redelijke dikte zoude kunnen vullen. Ik bepaal mij dan alleenlyk bij mijne Hoofdzaak, en gaa nu over om te bewijzen.

*Dat eene Moordenaares van haar eigen
Kind*

*Kind niet alleenlyk tegen zich zelve mis-
doet, maar dat zy wel deeglyk zondigt te-
gen de Maatschappye.*

Ik zal niet alles bijbrengen, het welk hier,
zo men dit onderwerp wilde uitputten, in
aanmerkinge zoude komen; ééne of twee
van de gewichtigste bijzonderheden, zul-
len dit stuk genoeg kunnen afdoen. Ik
bouw mijn bewijs dan voornaamlyk op dee-
ze stelling;

*Dat ieder Mensch een Lid is der Maat-
schappye, en tot haare algemeene wel-
vaart het zyne toebrengt: en ik zal 'er
uit besluiten, dat ieder Kindermoord de
Maatschappye van een Lid berooft, van
het welk zy nuttige diensten verwachten
konde.*

Mijne stelling is van dien aart, dat zij
nauwliks eenig bewijs behoeve, om dat het
woord MAATSCHAPPY zelf dit onnodig
maakt. Men ziet, naamlyk, terstond,
dat dit woord zeker Genootschap te ken-
nen geeft, door gemeenschap van belan-
gens, onderling verbonden, waar toe ie-
der, die tot dat Genootschap behoort, het
zij-

zyne moet toebrengen. En waarlijk, wanneer men de zaak zelve slechts met eenige aandacht nadenkt, zal men aan deeze waarheid geen oogenblik kunnen twifelen. Geen Koning is 'er zoo machtig, of rijk, die niet de diensten van den geringsten zijner Onderdaanen tot zijne welvaart behoeft; en zijne rijkdommen zouden hem weinig baaten, indien 'er geene Menschen waren, die zich door dezelve tot de laagste diensten, die hij, zelfs om zijn leeven te behouden, noodig heeft, lieten koopen; gelijk zijne macht wel ras een einde zoude neemen, en van zelf verdwijnen, zo hij geene onderscheidene foorten van Onderdaanen had, om hem te gehoorzaamen, en zijne bevelen ten uitvoer te brengen. Het geen men van bijzondere Koningrijken, Gemeenebesten, of Steden, zeggen moet; geldt insgelijks van het Menschdom in het algemeen. Dit moet men als zeker groot Genootschap aanmerken, waar van ieder Mensch een Lid is. Tot instandhoudinge van dit lichaam, tot deszelfs bloei en welvaart, worden onderschei-

scheidene verrichtingen gevordert; hier toe dienen alle nuttige Konsten en Weeten- schappen, hier toe de Koophandel, hier toe eene verbaazende menigte van Hand- werken: tot dat zelfde einde strekken de verschillende betrekkingen, de onderschei- dene Staaten, die van Overheden bij voorb- en Onderdaanen, enz. En 'er wordt bij- gevolg geen Mensch gebooren die niet op de ééne of andere wijze aan deeze Maat- schappije nuttig kan zijn, of tot haare wel- vaart iets toebrengen.

Ik behoef nu nauwliks te herinneren, hoe natuurlijk hier uit mijn besluit voort- vloeije, dat elke moord van een Kind, de Maatschappij van een Lid berooft, van het welk zij eens nuttige diensten verwach- ten konde. Men zoude zich bespotlijk maaken, indien men hier tegen wilde in- brengen, dat deeze besluyttrekking niet doorgaat, om dat gene Eerstgeboornen (a),

maar

(a) Ik zal dit woord maar gebruyken, om dat 'er by de woorden, *jonggeboornen*, en *Nieuwgeboor- nen* zoo wel als by dit, gelegenheid tot vitten over- blyft, en de betekenis van het zelve door het gebruik genoeg bepaalt wordt.

maar volwasfene Menfchen, nuttige leden voor het algemeen kunnen genaamt worden; want ieder Kind, het welk in zijne eerfte jeugd wordt omgebracht, zoude een volwasfe Menfch hebben kunnen worden. Zegt men, dat dusdanig een Kind *misfchien* evenwel vroegtydig zoude gestorven, en dus voor de Maatschappye verlooren gegaan zyn; ik antwoorde met de zelfde zekerheid, (om dat 'er zekerlijk bijna even zoo veele Kinderen tot manlijke jaaren koomen, als 'er door eenen vroegtijdigen dood worden weggerukt) (*a*), dat het *misfchien*

(*a*) Volgens de uitrekening van SUSZMILCH, fterven 'er van de 1000 Kinderen 416 in de eerfte vyf jaaren, en 'er bereiken 'er, door elkanderen gerekent, 584 het zesde jaar van; van dien ouderdom tot den ftaat van volwasfenheid, is de evenredigheid, tusfchen de Kinderen die fterven, en in het leeven blyven, lange zoo groot niet. Of wil men liever de opmerking van éénen onzer Landgepooten, deeze, de Heer W. KERSSEBOOM, doet ons zien, dat de levenskracht van ieder, levendig ter Waereld gekomen Kind, zich bepaalt tot 34 of 36 jaaren, dat is, dat alle Menfchen, door elkanderen

gete-

schien in het leeven zoude gebleeven zijn. Daarenboven weet ik niet, of men wel juist zoude kunnen bepaalen, op welken ouderdom, Kinderen voor de Maatschappije nuttig kunnen worden; daar dit van ontelbaar veele omstandigheden, betrekkingen, de vatbaarheden der Kinderen zelve, de bekwaamheden van hunne Ouderen, of Leermeeesteren, en duizend andere dingen afhangt. Ook kan men niet zeggen, dat Kinderen nutloos zijn voor de Maatschappije, zoo lange zij zelve tot geene bijzondere verrichtingen bekwaam zijn; daar zij zekerlijk eenen tak uitmaaken, waar door veele volwasfene Menschen hun bestaan vinden, en 'er buiten twijfel der Maatschappije grootliks aan gelegen ligt, dat deeze volwasfene Menschen, die bijgevolg reeds tot haar Genootschap behooren, onder-

gerekent, 34 of 36 jaaren oud worden: waar uit volgt dat de Maatschappij ten minsten 18 jaaren lang verwachten kan van ieder Kind nut te zullen trekken, zo men 'er al 16 voor de Kindsheid, waar in zij 'er geen gebruik van zoude hebben, wil afrekken; het welk gewis niet te bekrompen gerekent is.

derhouden worden. Het geen ik 'er van dien aart meer zoude kunnen bijvoegen, zal ik wederom met stilzwijgen voorbijgaan; dewijl mijn oogmerk niet is, buiten noodzaaklijkheid uitvoerig te worden. Maar om ééns alles toe te geeven. Het zij voor een oogenblik waar, dat Kinderen, zoo lange zij Kinderen zijn, aan de Maatschappij geen nut toebrengen: en dat het zeer onzeker, ja zelfs eenigszins onwaarschijnlijk is, of zij wel ooit tot die jaaren komen zullen, waarin zij voor het algemeen belang van eenigen invloed zullen kunnen worden. Misdoet men dan evenwel niet tegen de Maatschappij, door een Kind om te brengen? Had deeze geen Recht op die Kinderen, als haare toekomstige Leden, zoo lange 'er noch eenige mogelijkheid overbleef, dat zij ze eens als zoodanigen zoude kunnen aanmerken? Staat het iemand vrij, haar van dat Recht te berooven? Of zo dat geschiedt, heet dit dan niet tegen haar misdoen? Dan weet ik niet in welken gevalle men tegen haar misdoen kan.

Ik kan niet gelooven, mijn Heer, dat gij die ongelukkige stelling, tegen welke ik thans spreek, eer gij ze op het papier bracht, met Uwe gewoone nauwkeurigheid overwoogen hebt; gij zoudt ze anders, als Uws onwaardig, terstond uitgewischt hebben. Nu zal het U mischien moeilijker vallen, om dit Kind, hoe wanstallig ook, en hoe zeer van U ontaart, nochtans Uw Kind, te onderdrukken, naa dat het ééns in de Waereld gekomen is. Men bekent niet gaarne, dat men gedooft heeft; en de Eigenliefde maakt het ons doorgaans moeilijk, om te belijden, dat wij in deeze of geene bijzonderheid dwaalden, hoewel wij over het algemeen wel willen toestemmen, dat wij zoo wel als andere Menschen, aan dwaalingen bloot staan. Maar mischien zal U dit gemaklijker vallen, wanneer gij mij noch één oogenblik gehoor geeft.

Eene Kindermoordenaares *misdoet niet aan de Maatschappye* zegt gij; gij zult dan ook moeten beweeran, dat honderd, dat duizend Kindermoordenaaresen, daar aan niet mis-

misdoen; want het getal kan hier geene uitzondering maaken, daar wij over de natuur van de misdaad zelve spreken. Maar, mijn Heer, wat zoude 'er van de Maatschappij worden, zo die stelling doorging? zo 'er, bij voorbeeld, van duizend Kinderen, die in onecht gebooren worden, doorgaans de helft of meer vermoord werdt? zo deeze misdaad zich over den geheelen aardbodem verspreidde? in alle Landen gemeen werdt? wat dunkt U, zoude de Maatschappij daar niets bij verliezen? zoude men 'er naa verloop van weinig jaaren het nadeel niet al van beginnen te zien? zo gij ja zegt, hebt gij het verlooren, om dat gij dan toestaat, dat eene Kindermoordenaares door het ombrengen van haar Kind, niet alleen tegen Godt, en zich zelve, maar ook *tegen de Maatschappij* misdoet. En zo gij neen zegt, — dat kunt gij niet zeggen, om dat men slechts de helft van Uwe schranderheid noodig heeft, om dit te kunnen zien. (a)

Ik

(a) Het nadeel, het welk hier uit voor de Maat-

Ik geloof, van mijne eerste stelling, waar op ik mijn bewijs dacht te bouwen, *dat ieder Mensch een Lid is der Maatschappye, die tot haare algemeene welvaart het zyne toebrengt*, en bij gevolg, *dat elke Kindermoord de Maatschappye van een Lid berooft, van het welk zy nuttige diensten verwachten kan*, genoeg gezegt te hebben; in mijnen volgenden Brief zullen wij de zaak eens van eenen anderen kant beschouwen, die ik denk dat de waarheid van mijne stelling, *dat eene Kindermoordenaares tegen de Maatschappij zondigt*, in geen minder licht stellen zal.

Ik ben ondertuschen met oprechte
Hoog-

schappij zoude voortvloeijen, wordt zichtbaarer wanneer men uit de Geboorte-lijsten weet, dat het getal der Kinderen, die geen Huwelijk tot oorzaak hebben, tot dat van die, dewelke wettig gebooren worden, ten naasten bij is als 65 tot 1000. en dat deeze evenredigheid noch toeneemt, in Handelplaatzen, Zeefteden, enz. terwijl aldaar de Vruchtbaarheid der wettige Huwelijken afneemt, en wel in evenredigheid van 108 tot 100. Gelijk men het één en ander in de Verhandelingen van den Heer KERSSEBOOM over de *probable menigte des Volks in Holland en Westvriesland*, zien kan.

Hoogachting voor Uwe wezenlijke verdiensten.

Mijn Heer

Uw Dienstvaardige Dienaar

S. M. V. D.

Naaschrift.

Mij is noch ingevallen, dat men mischien de kracht van mijn bewijs zoude willen ontduiken, door aan te merken, dat Kinderen van dien aart, van welke wij thans spreken, door de schandelijkheid hunner geboorte van minder nuts voor de Maatschappij zijn, en maar zelden in staat geraaken, om daar aan eenige gewichtige diensten te bewijzen. Maar de Koning van Vrankrijk kan deeze tegenwerping genoeg beantwoorden, dien men zegt, dat zijn Vondelinghuis te Parijs, het welk voor een zeer groot gedeelte door Kinderen van zulk eene geboorte bewoont wordt, Jaarlijks een groot aantal van Soldaaten opbrengt. Daarenboven om gewichtige dien-

sten aan de Maatschappij te bewijzen, behoeft men juist in geen groot aanzien gestelt te zijn, de geringste staaten zijn over het algemeen ruim zoo noodzaaklijk als de hoogste, die wel meer luisters verspreiden, maar van welke men echter niet zeggen kan, dat zij meer wezenlijke nuttigheid te wege brengen, of voor de algemeene belangen voordeliger zijn.

T W E E D E B R I E F.

Mijn Heer!

Toen ik in mijnen eersten Brief, het belang wilde aantonen, het welk de Maatschappij heeft, in ieder Kind, als een toekomstig Lid, van het welk zij ééns nuttige diensten verwachten kan, om daar uit te doen zien, dat het vermoorden van Kinderen, eene misdaad is, waar door men

zich

zich wel deeglijk tegen haar bezondigt, en strijdig met haare belangens te werke gaat; heb ik mij alleenlijk van eenige weinige Aanmerkingen bedient, die de gezonde rede eenen iegelijken kan opleveren. Ik heb mij zorgvuldig gewacht, om mijnen Brief niet tot eene onnoodige dikte te doen uitdeijen. Uwe bezigheden zijn te menigvuldig, om lange brieven te leezen, en mijne om ze te schrijven. Ook heb ik mijn best niet gedaan, om de gegrondheid mijner Aanmerkingen door het gezag van anderen te staaven, schoon ik daar toe genoegzaamen voorraad zoude hebben kunnen vinden, éénsdeels om dat ik dacht, dat zij geene nadere bevestiging noodig hebben; en ten anderen, om dat ik niet wist, wiens gezag in dit stuk genoeg zoude kunnen gelden, daar ik mij zelfs door het Uwe niet had laten afschrikken, om eene stelling te wederleggen, die gij beweert had. Ik zal dan op dien zelfden voet voortgaan, om de waarheid, *dat eene Kindermoordenaares aan de Maatschappye misdoet*, van eenen anderen kant te staaven.

Het is, zo ik mij niet bedrieg, voor de Maatschappij niet alleen van belang, Leden te hebben; dat is te zeggen, het komt er voor haar niet slechts op aan, dat het Menschlijk geslacht in stand blijve, en zich vermenigvuldige, ten einde alle haare soorten van behoeftens vervult, en allerlei verrichtingen, tot de minste toe, kunnen waargenoomen worden; maar ook, en deeze is mijne tweede stelling;

Het is van belang voor de Maatschappye, dat haare Leden deugdzaam zyn.

Wij zullen naderhand zien, wat wij hier uit, met betrekkinge tot ons geschil, kunnen besluiten, eerst moet deeze stelling beweezen worden, en ik zal mij van dit bewijs niet onttrekken.

De eenige reden, waarom de Maatschappij belang stelt, in de voortplanting en vermenigvuldiging van het Menschlijk geslacht, is, om dat ieder Mensch, gelijk ik gezegt heb, één haarer Leden is, die tot haare algemeene welvaart iets kan toebrengen. Maar deeze bevordering van haare welvaart, deeze bezor-

bezorging haarer belangen, hangt zekerlijk niet alleen af van de *menigte* van Menschen, die daar aan arbeiden; het is tot dat einde voornaamlijk van zeer veel gewichts, dat die Menschen in staat zijn, om zich als *nuttige* Leden te gedraagen, hunne werkzaamheden ten haaren voordeele aan te leggen, en dus ieder in zijnen post, dat wel te doen, het geen deeze post mede brengt. Het geluk en de welvaart van ons lichaam hangt niet alleen af van de menigte van onderscheidene ledemaaten, die wij tot het doen van die onderscheidene werkingen, tot welke wij bekwaam zijn, noodig hebben; maar voornaamlijk van de gezondheid dier ledemaaten, van derzelver welgesteltheit, en vaardigheid om ons ten dienste te staan. Onze oogen zijn nutloos voor ons, zoo ras zij het vermoogen, om ons de voorwerpen, die buiten ons zijn, te vertooncn, verlooren hebben; Wij hebben geenen dienst van onze ooren, wanneer zij geen geluid doorlaaten; welk nut kunnen wij van onze handen of voeten trekken, wanneer die verlamt zijn, en

van

van alle gevoeligheid, kracht, en beweging berooft, buiten staat om die werkingen te verrichten, tot welke zij ons gegeven waren? Met één woord, zullen onze onderscheidene ledemaaten tot onzen welstand iets nuttigs kunnen toebrengen, zij moeten ieder in haar foort gezond zijn, en die verrichtingen behoorlijk kunnen waarneemen, tot welke de goedertieren Schepper ze ons eigenlijk geschonken heeft. Niet anders is het gestelt, met dat groot Lichaam, waar van ieder Mensch een Lid is. Naar maate deeze Leden beter gestelt zijn, naar even die maate ook worden deszelfs algemeene belangens beter waargenoomen; naar maate ieder Lid in het bijzonder gelukkiger is, naar even die maate wordt het geluk van het algemeen beter bevordert, wezenlijker en duurzaamer gemaakt. Zoodanig is, naamlijk, de band, waar mede de Allerhoogste onze belangens verbonden heeft, zoo onverbreeklijk de betrekking, die de Menschen onderling op elkanderen hebben, en in diervoege is ons gemeenschaplijk geluk met

met onze bijzondere belangen verëenigt, dat het één uit het ander voortvloeijs, en dat onze bijzondere, en de algemeene welvaart gemeenschaplijk bevordert, gemeenschaplijk verwaarlooft worde. Is dit dus gestelt, gelijk ik niet denke, dat door iemand, die over de natuur der Menschlijke famenleevinge, en de redenen waarom God ons in dezelve stelde, immer met oplettenheid gedacht heeft, zal betwist worden, dan moet het van zelfs volgen, dat de Maatschappij 'er belang bij heeft, *dat haare Leden deugdzaam zyn.* Ik zeg, dit moet van zelfs volgen, want om dit gevolg te ontduiken, zijn 'er maar twee middelen over, van welke een verstandig Man zich echter niet ligtlijk bedienen zal. Te weeten, zo men vooronderstelt, het welk ik nu als eene afgedaane zaak aanmerk, dat onze belangen met die van het algemeen der wijze verknocht zijn, dat de laatsten beter bevordert worden, naar maate wij zelve beter gestelt zyn, of onze eige welvaart grooter is; en evenwel wil loochenen, dat de Maatschappij in de deugdzaamme

me gesteltheid haarer Leden belang hebbe, moet men staande houden, of, *dat een Mensch, naar maate bij deugdzaamer is, geen nuttiger Lid voor de Maatschappye wordt*, dat deugd en ondeugd de Menschen, als Leden van dat Lichaam beschouwt, niet beter of slechter gestelt maakt, of, *dat de deugd geenen invloed heeft in ons byzonder geluk*, en het dus voor onze eige belangen in dit leeven ten eenenmaale onverschillig is, of wij deugdzaam zijn of niet. Gevoelens, al te ongerijmd, om door eenen Man van Uw verstand, beweert te worden. Nochtans, gij zoudt navolgers in Uwe stelling, dat eene Kindermoordenaares niet aan de Maatschappye misdoet, kunnen bekomen, die zoo veel verstands niet hebben, en, zonder zich om de gevolgen te bekommeren, over de Grensfcheidingen, die gij zekerlijk zult willen in het oog houden, heen stappen: (dit is wel meer het gevolg geweest van vreemde gevoelens, door groote Mannen, die zich zelve in die oogenblikken vergeeten hadden, in de Waereld gebracht.) Om der
 om
 zul-

zulken wille, zal ik de moeite neemen, om de valschheid dier gevoelens te bewijzen. Verveelt het U bewijzen voor eene zaak te leezen, van welke gij zelf volkomen overtuigt zijt; gij hebt vrijheid om dit gedeelte van mijnen Brief over te slaan: wanneer dit afgehandelt is, zal ik wederom met U te doen hebben.

Wij zullen van het tweede gevoelen eerst spreken; en dus in de eerste plaatze *den invloed aantonen, dien de deugd heeft in het geluk van ieder Mensch in het byzonder*, en dan ten tweeden bewijzen *dat een Mensch, naar maate hy deugdzaamer is, als een nuttiger Lid voor de saamenlevinge moet aangemerkt worden*. Wat het eerste betreft, indien de deugd in ons bijzonder geluk geen invloed heeft, en het voor onze belangen in dit leeven geheel en al onverschillig is, of wij al dan niet deugdzaam zijn, dan bedriegen mij alle denkbeelden, die ik van geluk vormen kan. Ik zoek niet te twisten, over het geen der Menschen grootste geluk in deeze Waereld uitmaakt: in welke bijzonderheid men ook oordeele,
dat

dat het zelve bestaat; zeker is het, dat de ondeugd ons ongelukkig maakt, en dat 'er geen zuiver, geen duurzaam geluk, zonder deugd kan genooten worden. On- geregelde hartstochten; woedende driften, onverzadelijke begeertens, een uitgemer- geld lichaam, schande van buiten, van binnen een knaagend geweeten, zijn zeker- lijk geene dingen, die ons gelukkig kun- nen maaken: alle deeze stukken maaken ons buiten twijfel ongelukkig, en wel zoo zeer ongelukkig, dat geene bezittingen, geen overvloed, niets van alles wat de Waereld bekoorlijks heeft, daar tegen kun- ne opweegen. En deeze zijn juist recht- streekse gevolgen der ondeugd. Terwijl kalmte van geest, bedaardheid van gemoed, gezondheid en sterkte van lichaam, de achting onzer Medemenschen, en het geen meer, dan dit alles, weegt, een zuiver geweeten, als natuurlijke gezellinnen, of eigenaartige voortbrengzelen van eenen deugdzaamen wandel moeten aangemerkt worden. Waarheden, die zoo onbetwift- baar zijn, dat een deugniet, al ware het, dat

dat 'er geen God was, en de Godsdienst voor niets, dan een verdichtfel moest gehouden worden; dwaas, én een deugdlievende onder de zelfde vooronderstelling, verstandig zoude handelen, om dat de eerste zijne eigene belangens zelfs in dit leeven door zijne ondeugden verwaarlooft, en de tweede zulk eenen weg inslaat, die niet missen kan, hem gelukkig te maaken. Het vervéele niemand, dat wij hier op noch één oogenblik stil staan, de zaak is te gewichtig, om 'er los over heen te stappen. Letten wij eerst op den Godsdienstigen, wiens hert deugdzaam, wiens wandel geregeld is. Deeze is, volgens onze tegenwoordige vooronderstelling, een Mensch, die zich in eene reeks van dwaalingen bevindt, in zoo verre hij aan God gelooft, waant tot beoefening van deugd verbonden te zijn, en zich diets maakt, dat 'er naa dit een ander leeven te wachten is: maar dwaalingen, die van zulk eenen gewenschten invloed zijn, op zijn tegenwoordig geluk, dat hij redenen zoude hebben, om hem als zijnen vijand aan te

merken, die hem van zijne dooling zocht te overtuigen, en de indrukfelen uit te wifchen, die dezelve in zijn hart gemaakt heeft. Immers, het is een gevolg van zijne verbeeldinge, dat hij zijne hartstochten beteugelt; en hij heeft daar van ten minften dat rechtstreekfe voordeel, dat zijne gezondheid door dezelve geene fchade lijdt, gelijk dezelve, wanneer zij teugelloos geworden waren, zekerlijk zoude geleeden hebben. Hij volgt nimmer enkel dierlijke driften op, hij onderwerpt de lusten van zijn vleesch aan de ftemme der reden: en hij gewint daar bij zeer veel ten aanziene der genietingen van zijne ziele: deeze wordt daar door niet bedwelmt, haare aandoeningen niet verftompt, haare vermoogens niet vermindert. Hij wacht zich zorgvuldig voor dronkenschap, en hij heeft daar door het genoeg van altoos redelijk te blijven, zich niet tot den rang van het onvernuftig vee te verlaagen, niet aan de bespottingen van anderen bloot te ftaan, en zijne welvaart niet te krenken. Allerlei Onkuisheid wordt door hem ver-
afschuwt;

affchuwt; en hij is ten minften daar door zeker, dat hij door zijn eigen toedoen zijne gezondheid niet zal vergiftigen, zijne krachten niet uitputten, zijn leeven niet verkorten, en dat hij van alle de rampzalige gevolgen, die uit zulk eenen vuilen bron kunnen voortvloeijen, en waar van Kindermoord één is, niets te duchten heeft. Men gaa op dezelfde wijze alle zijne andere daaden naa, het zij die uit beginfelen van Godsvrugt, of liefde tot de deugd voortkomen, en men zal zien, dat zijne handelwijze juist het middel is, om hem in dit leeven gelukkig te maaken; voor zoo verre hij zijne gezondheid bewaart, zijne achtig onder de Menfchen beveiligt, zijn genoegen duurzaam maakt. Maar geheel anders is het gefteit, met Menfchen, die de ondeugd lief hebben. Zij kennen geene Wetten, dan die van hunne onge-regelde driften, maar zij verkwiften daar door hunne goederen, verwoeften hunne gezondheid, verkorten hun leeven. Zij geeven zich over aan het genot van kortftondige vermaaken; maar vermaaken die

door den bittersten nasmaak vergalt worden. Zij vervullen hunne zielen met hevige begeertens, die hen onophoudlijk kwellen; eerlang zijn zij buiten staat om dezelve te verzadigen, en worden dus Tantalussen, die van alle kanten omringt van het geen hunne neigingen zoude kunnen voldoen, buiten staat zijn, om van het zelve gebruik te maaken, en in den grootsten overvloed, door gestadigen honger gepijnigt worden. Er zijn wezenlijke genoegens in dit leeven te genieten, maar hun smaak is te zeer verbaftert, om daar aan te gewennen, hunne aandoeningen zijn te stomp geworden, om hen die genoegens te doen ondervinden. De minste rampspoed, die hun overkomt, doet hen bezwijken, om dat zij niets hebben, waar mede zij zich troosten kunnen; en veeltijds ondervinden zij hun ongeluk zoo zeer, dat zij zich haasten, om, ware het mogelijk, van hunne rampen een einde te maaken, en zich aan de vernietiging, die zij dwaaslijk meenen in den dood te zullen vinden, over te geeven. Men oordeele

uit

uit deeze fchetfe , die ik niet uitvoeriger maaken moet, om niet te verre van mijne Hoofdzaak aftegaan, welken invloed de deugd hebbe in ons tijdelijk geluk; en van hoe veel gewichts een geregelde wandel zij, om onze welvaart in dit leeven te bevorderen. Ik befluit 'er uit; heeft de Maatschappij belang in het *geluk* haarer Leden, om dat het zelve met haare algemeene belangens verbonden is, en is de *deugd* het middel om het geluk van ieder Mensch in het bijzonder te bevorden; dan moet het voor haar van belang zijn, dat de Menschen de deugd lief hebben, en langs dien weg hunne welvaart op eene wezenlijke wijze behartigen.

Wat nu het *tweede* stuk betreft, het welk ik voor mijne rekening genomen heb, het zal mij gemaklijk vallen, om ook dit buiten twijfel te stellen. *Naar maate de Menschen deugdzaamer zijn*, heb ik gezegt, *worden zij nuttigere Leden voor de Maatschappye, en haare algemeene belangens beter waargenomen.* Ik behoef, om dit te bewijzen, niets te doen,

dan mij op de ervaarnis te beroepen. Wie is getrouwer in den post, dien hij in de saamenlevinge heeft waar te nemen, wie doet nuttigere diensten aan het algemeen, hij die rechtvaardig, kuis, maatig, met één woord, hij die in alle opzichten deugdzaam en geregelt leeft, of hij die de bezittingen van eenen anderen laagen legt, de heiligste Wetten schendt, zich met de traanen van zijne braavere Medemenschen verzadigt, de onnozelheid verleidt, geheele Huisgezinnen en Geslachten in droefnis en schande dompelt, alles aan zijne onverzaadlijke begeertens opoffert, en zich daaglijks door dronkenschap tot het betrachten der noodzaaklijkste plichten onbekwaam maakt? Waarlijk 'er zoude geen grooter kwaad voor de menschelijke Samenlevinge kunnen uitgedacht worden, den overheerschende ondeugd of zedenloosheid. Verbeelt U slechts één Land, om daar van overtuigt te worden, daar de deugd geheel verbannen was, en ondeugd op den troon zat. Men zoude daar geene verplichtingen, tot rechtvaardigheid

digheid, billijkheid, goede trouw, barmhartigheid, of medelijden kennen; matigheid, kuisheid, nederigheid, bescheidenheid zouden daar vreemde naamen zijn. Wat zoude 'er uit volgen? de Inwooners van dat Land zouden altoos door één en het zelfde beginsel, van eigen belang, naamlijk, gedreeven worden. Hunne belangen zouden alle oogenblikken strijden, en iedere pooging, om recht te verkrijgen, zoude altoos door geweld beantwoord worden. De grootste onrechtvaardigheden, de schreeuwendste geweldnaarijen zouden daaglijkse bedrijven zijn. Burgeren zouden de straten van het bloed hunner Medeburgeren doen stroomen? een Broeder voor zijnen Broeder niet veilig zijn, en een Vader voor zijnen Zoon moeten vreezen, zoo ras die sterk genoeg was, om den dolk te draagen. Klaagde gij over onrecht, U aangedaan, men zoude U bespotten; spraakt gij van goede trouw of rechtvaardigheid, men zoude U onzinnig noemen. Vriendschap en Liefde zouden geene plaats kunnen vinden, daar niets anders dan

de buitenspoorigste driften huisvestten; en ééne beleediging zoude genoeg zijn, om geheele geslagten in de wapenen te brengen, en eenen binnenlandschen Oorlog te veroorzaaken, die niet dan met de ganschelijke verwoestinge van één van beiden zoude kunnen eindigen. En wat dunkt U, zoude de Samenleeving in zulke omstandigheden kunnen bestaan, en der Menschen gemeenschaplijke behoeftens vervult worden? Zoudt gij Uwe eer, Uwe bezittingen, Uw leeven, de eer Uwer Vrouwen en Dochteren, het leeven Uwer Zoonen veilig oordeelen in zulk eene Maatschappije van Booswichten? Zoudt gij denken dat in zulk een Land evenwel de algemeene belangens zouden waargenomen worden, en ieder Inwooner zich als een nuttig Lid, tot bevordering van het gemeene welzijn betoonen? Waarlijk, die zoo dacht, zoude niet verdienen wederlegt te worden. Ik zal dan vooronderstellen, dat ook deze uitvlucht, *dat deugd of ondeugd, de Menschen, als Leden der Maatschappije beschouwt, niet beter of slechter maakt,* door

door iemand, die weet, wat gezond denken betekene, niet ligtlijk zal gebezigt worden: en hier uit blijkt dan insgelijks de gegrondheid mijner stelling, *het is voor de Maatschappye van belang, dat haare Leden deugdzaam zyn.*

Laat ons nu voortgaan, mijn Heer, om te onderzoeken, wat uit deeze stelling, met betrekkinge tot de Hoofdzaak, over welke wij twisten, voortvloeije. Naar het mij voorkomt, geeft het mij eenen nieuwen grond, om tegen U te beweeran, dat *Kindermoord eene misdaad tegen de Maatschappye is.* Ik wil U niet overrompelen, mijn Heer, ga mijn redekaveling vrijelijk op Uw gemak naa, en oordeel zelf of 'er iets tegen ingebracht kunne worden. Mijne grondstelling was, *men misdoet aan de Maatschappye, wanneer men haare belangen benadeelt.* Daar valt niets tegen te zeggen. Ik voegde 'er bij, *dat de belangen der Maatschappye vorderen, dat haare Leden deugdzaam zijn.* En deeze waarheid heb ik van twee verschillende kanten beweezen. Wat moet ik hier nu

anders uit besluiten, dan *dat de ondeugd van Kindermoord eene misdaad tegen de Maatschappye is*. Er is maar ééne deur om te ontvluchten open; maar niet open voor U, myn Heer, dewijl gij dezelve wel zorgvuldig geslooten hebt. Naamlijk, om de kracht van dit bewijs te ontduiken, zoude men moeten staande houden, dat Kindermoord *geene ondeugd* is. Een gevoelen, het welk men U evenwel nimmer zoude hebben kunnen toeschrijven, alware het, dat gij het niet openlijk had tegengesproken. Wel is waar, 'er komen in Uwe verhandeling uitdrukkingen voor, dewelke met den eersten opslag iets dergelijks zoude kunnen schijnen te behelzen; maar gelijk ik reeds in mijnen eersten Brief aanmerkte, gij toont klaar genoeg, hoe ver gij 'er af zijt van zulk eene ongerijmdheid te bewee-
ren. Neen! Uw oogmerk is alleenlijk de misdaad van Kindermoord in een minder haatlijk licht te doen voorkomen, dezelve van de verschoonbaarste zijde voortestellen, en, zoude ik gezegt hebben, voor dezelve te pleiten, ware het niet, dat gij dit met ronde woorden ontkent had. Maar

Maar dat Kindermoord geene Ondeugd zijn zoude, dit hebt gij zekerlijk niet willen beweerden, daar gij van eene Kindermoordenaaresse zegt, *dat zij eene misdaad pleegt die zeer strafbaar en ten uitersten grouwelyk is, (a) indien zij dit ijsfelijk stuk in kalmte van gemoed doet, of van goederen bedeed is, om zich en haar Kind te kunnen verzorgen, enz.* En 'er zelfs op eene andere plaatze bijvoegt, dat eene Kindermoordenaares, hoe gunstig men ook over haar denke, zich aan eene noch grootere misdaad, dan die, over welke zij berouw heeft, schuldig maakt; zeggende, *(b) Het zijn de jonge, onnozele Dochters, die eene berouwende misdaad, in wanhoop, DOOREEN NOCH GROOTER zoeken te bedekken.* De omstandigheden kunnen dan wel veroorzaaken, dat deeze misdaad *minder* strafbaar, *minder* gruwelijk wordt; maar de daad zelve blijft naar Uwe eigene gedachten, altoos misdaadig, altoos volgens de Wetten strafbaar, en, zal

(a) Bladz. 7 en 8 der Verhandelinge.

(b) Bladz. 14.

zal ik 'er bijvoegen, altoos gruwlijk, gelijk wij in het vervolg zien zullen.

Maar zegt gij mischien, waar toe deeze wijdloopigheid; 'er moest beweezen worden, niet, dat deugd of ondeugd in het algemeen, de Menschen meer of minder gelukkig maakt, niet dat zij, naar maate zij meer of minder deugdzaam zijn, naar even die maate, als Leden der Maatschappije beschouwt, beter of slechter gestelt worden; maar dat Kindermoord in het bijzonder zulk eenen nadeeligen invloed heeft, in het Geluk van haar, die 'er zich aan overgeeft; en dat juist deeze misdaad, haar tot een slecht Lid voor de Maatschappije maakt. Dit is het, waar op alles hier aankomt. Het is zoo, mijn Heer, hier komt het voornaamlijk op aan, om aan het bewijs, waar van ik mij in deezen Brief bediende, alle kracht bij te zetten. Dit zal ik dan in den volgende Brief afdoen, om U op éénmaal niet te veel te vergen: en ik zal daar op inzonderheid mijn bewijs bouwen, *dat de Maatschappij 'er belang bij heeft, om het*
Kindere

Kindermoorden te beteugelen. Alleenlijk verzoek ik U in het oog te houden, dat ik U thans wederom, al voegde ik 'er niets bij, door eene gezonde redenkaveling beweezen hebbe, dat eene *Kindermoordenaar* aan de Maatschappij misdoet, voor zoo verre zij eene ondeugd beging, en de belangens der Maatschappij vorderen, dat haare Leden deugdzaam zijn.

Ik ben oprechtlijk

Mijn Heer!

Uw bereidvaardige Dienaar

S. M. V. D.

DERDE

D E R D E
B R I E F.

Mijn Heer!

Thans zullen wij ons nader bij de natuur dier misdaad bepaalen, die het onderwerp van ons verschil uitmaakt. Mijn oogmerk is nu, te toonen, dat alles, het geen ik van de Ondeugd in het algemeen gezegt heb, van Kindermoord in het bijzonder waar is; dat is te zeggen, dat zij eenen nadeeligen invloed heeft in het geluk van haar, die 'er zich aan schuldig maakt, en dat deeze ongelukkige daar door een flechter Lid voor de Maatschappij wordt. Ik zal tot dat einde het één en ander, het welk gij van de natuur deezer misdaad, gezegt hebt, moeten ter toetse brengen en vergeef het mij, dat ik 'er bij voege, de ongegrondheid daar van aantoonen. Zo het bij de uitkomst blijken mocht,

mocht, dat ik daar minder gunstig over oordeele, schrijf het, bid ik U, niet aan de wreedheid van mijn hart, of gebrek aan medelijden met die rampzaligen, die het zelve zoo zeer verdienen, toe, maar aan liefde voor de waarheid, ééne der sterkste beweegredenen die mij hebben kunnen overhaalen, om tegen U de Pen op te vatten.

Uw oogmerk is voornaamlijk eene Kindermoordenaares te doen voorkoomen in het licht van eene perfoon, die *door de drift tot voortteeling*, aan den eenen, *door de verleidinge van eenen Booswicht* aan den anderen kant, *overwonnen*, op eene onwettige wijze *bezwangert*, van haare Maagen en de oorzaak haares ongeluks *verstooten*, in het oogenblik *haarer baaringe* het akelig besluit neemt, om het zwakke en onnozele schepsel dat gebooren is, als de leevendige getuigen van haar ongeoorloofd gedrag, in dat verschriklijk oogenblik van diepe ontroering, het leeven te beneemen. (a) Ik loochen niet, mijn

(a) Bladz. 6 & 7. der Verhandeling.

mijn Heer, dat 'er gevallen gevonden worden, bij welke alle deeze bijzonderheden plaatze hebben. Het Meisje, van welker geschiedenisfe gij ons zulk eene aandoenlijke beschrijving gegeven hebt, kan ten voorbeelde strekken; en in zulke gevallen twijfel ik niet, of de strengste Zedenleeraar zal haare misdaad van eenen minder haatlijken kant beschouwen. Maar is dit, naar Uwe gedachten, het geval van alle, die haare Kinderen ombrengen? zijn het altoos *jonge, onnoozele*, en NB. ALLERDEUGDZAAMSTE *Dochters*, gelijk gij ze noemt (a), *die, onder de vervloekte verleiding bezweken, eene berouwende misdaad, in wanhoop, door een noch grooter, onbezonnen zoeken te bedekken?* Vindt men geene Monsters van wreedheid, die in koelen bloede aan de stemme der natuure, die voor de behoudenisfe van het onnozel Wicht spreekt, gehoor weigeren, en haar Kind, zonder merklijke ontroeringe, dan die van vreeze, dat het ontdekt zal worden, om het

(a) Bladz. 14.

het leeven brengen? zijn 'er geene Vrouw-
lieden, die, of uit vuile beginselen van
onkuisheid, of door laage hebzucht, zich
aan de wellust geheel en al overgeeven,
haare lighaamen voor ieder eenen veil heb-
ben, en zelfs wel op gelegenheden loeren,
om onervaarene Jongelingen in haare netten
te verstrikken, en alle de zorgen van der-
zelver Ouderen, zoo wel als de goede
hoop, die deeze van hun hadden opgevat,
in één oogenblik te leur te stellen? zijn 'er
geene voorbeelden van de zulken, die,
niettegenstaande alle haare voorzorge be-
zwangert, zoo ras zij dit ontwaar wier-
den, zich van alle middelen bedienden,
om haare Vrucht, noch eer die gebooren
was, te doen sterven? en eindelijk weet
men niet, dat 'er gevonden zijn die alles ver-
geefs beproeft hebbende, van dat oogen-
blik af het rampzalig besluit namen, om
het Kind, zoo ras het gebooren zoude zijn,
te dooden? De zoodanigen deden dat dan
niet in een oogenblik van diepe ontroe-
ring, maar met voorbedachten raade; niet
om eene misdaad, over welke zij berouw

hadden, door eene andere te bedekken; maar om zich te ongestoorder aan die zelfde misdaad op het nieuw te kunnen overgeeven; om met geen onderhoud van een Kind belemmert te worden, noch zich door dit bewijs haarer onkuisheid ten toone gestelt te zien. Twijfelt gij, mijn Heer, of 'er wel ooit zulke gevallen plaats vonden? maar waarlijk, gij moest minderervaarnisse, minder kundigheids van het menschlijk hart, minder kennisse van de gruwelen hebben, waar voor het bekwaam is, indien het zich ééns aan de ondeugd heeft overgegeeven, dan men aan Uwe Jaaren, beleezenheid, en opmerkinge kan toeschrijven, om daar aan te kunnen twijfelen. Inderdaad, de geloofwaardigste Geschiednissen van het Menschdom, leveren ons zulk een afschuwelijk Tafereel van de ondeugden, waar aan sommigen zich schuldig maakten, dat men moeite hebbe om te begripen, hoe dezelve in eene menschlijke ziele kunnen gekoestert zijn. En nochtans, de bevinding van alle tijden bevestigt deeze droevige waarheid. Om

'er,

'er, met betrekkinge tot Kindermoord, één voorbeeld van te verhaalen. In twee vermaarde Steden, bij mangel van aantekeninge, kan ik met geene zekerheid zeggen; in welke, ik meen Hamburg en Straatsburg, was men voor eenige jaaren gewoon, Kindermoordenaaresen in zuiver wit gekleed en met zwarte linten vercierd, na de Gerichtsplaatze te leiden; doorgaans waren zij eenen geruimen tijd te voren door eenen Geestlijken tot den dood voorbereid; dikwils met dat gevolg, dat zij in die laatste oogenblikken alle uiterlijke tekenen gaven van boetvaardigheid, en de omstanders veel van derzelver zalig uiteinde spraken. Dit gaf ongelukkiglijk aanleiding tot het vermenigvuldigen van deeze misdaad; het wit gewaad, en de roem van zalig gestorven te zijn, bekoorde veele, en 'er deden zich van tijd tot tijd meer Vrouwen op, die om even zoo te sterven, haare Kinderen vermoordden, en dan zich zelve, als schuldig aan Kindermoord, tot de straffe aanboden. Ja deeze Raazernij ging zoo verre, dat zeke-

re Vrouw, het uiteinde van eene Kindermoordenaaresse aanschouwt hebbende, van daar na haar huis ging, een mes haalde, en daar mede, om dat zij zelve geen Kind had, dat van een' haarer nabuuren, om 't leeven bracht. Het verhaal, waar uit ik dit afschrijve, voegt 'er bij, dat men dit kwaad gestuit heeft, door voortaan zulke misdadigen, zeer slecht gekleed, ter strafplaats te leiden, en zorge te draagen, dat alle uiterlijke omstandigheden tot afschrikkinge van anderen dienen konden.

Dan, op dat ik den draad weder opvatte; in alle die gevallen, die ik heb opgenoemt, komt ons de Kindermoord zekerlijk in eene geheel andere gedaante voor; en om dat deeze ten minsten mooglijke gevallen zijn, behooren zij buiten twijfel mede in aanmerkinge te komen, wanneer men de natuur deezer misdaad, en de gevolgen onderzoeken wil, die zij voor ieder Mensch in het bijzonder heeft, die 'er zich aan schuldig maakt, zoo wel als voor de Maatschappije in het algemeen, of de belangen der famenleevinge. Wij zullen
dit

dit terstond doen; maar eerst moet ik noch van eene andere uitdrukking spreken, van welke gij U tot verzachtinge deezer misdaad bedient hebt.

Gij zegt ons, mijn Heer, dat eene Kindermoordenaares, *wel is waar, het leeven aan een Kind beneemt, maar dat zij het doet in de vervoerendste van alle driften.* (a) Dit is eene bijzonderheid, die ik U niet kan toestemmen. *In de eerste plaatze* is het zeker, dat niet alle Kindermoordenaarsen dit gruwelstuk *in drift* bedrijven; Zij ten minsten niet, die geduurende den geheelen tijd van haare Zwangerschap, poogingen deden, om haare Vrucht af te drijven, en toen zij zagen dat dit mislukte, vaststelden, dat zij, zoo ras zij Moeders geworden waren, haar Kind vermoorden wilden; Zij niet, die van dat oogenblik af alles beschikten, het welk, om dit wanbedrijf te verbergen, vereischt werdt; met een bedaard overleg middelen zochten, om haaren toestand te bedekken, zich te-
gen

(a) Bladz. 15.

gen den tijd haarer Verlosfinge van haare kennissen verwijderden en in eene afgezonderde éenzaamheid gingen baaren, om niemand te hebben, die tegen haar zoude kunnen getuigen. Zulk een overleg, om een lang te vooren gefmeed voorneemen ten uitvoer te brengen; dergelijk eene bedaardheid, en wijsheid, had ik bijna gezegt, in het kiezen van middelen, om haar godloos oogmerk te bereiken, kan geen bewijs van drift uitmaaken. Dat veele Kindermoordenaarsen dit rampzalig besluit in eene drift neemen, kan ik gemaklijk gelooven; maar, mijn Heer, tusfchen een besluit neemen, en het zelve ten uitvoer te brengen, is noch eenig onderscheid; 'er kan noch zeer veel tijds, tusfchen het één en ander verloop, om die drift te doen bedaaren; en ik geloof, dat 'er weinige gevallen van dien aart plaatze hebben, die niet al eenigen tijd te vooren beslooten waren. Ten minsten alles, wat wij maar eenigszins, als de aanleiding tot dat gruwelstuk, kunnen aanmerken; het vooruitzicht van armoede, vreeze voor fchande, de belemmering die
een

een Kind veroorzaaken kan, en wat 'er meer van dien aart zijn mooge, moet gedurende den tijd van Zwangerschap zoo wel, als onmiddelijk naa de Verlosfinge op eene onwettig bezwangerde werken, te meer daar zij, gelijk gij te recht van alle Vrouwen in dien staat getuigt, door haare Zwangerheid zelve *zwaarmoedig* en *droefgeestig* gemaakt worden, (a) en dus voor akelige denkbeelden, en wanhoopige besluiten het meest vatbaar zijn. En ik wil wel beken- nen, dat ik het mij nauwlijks als mogelijk verbeelden kan, dat eene Vrouw, op het tijdstip haarer baaringe zelf, zulk een ijs- lijk voorneemen sineeden zoude. Ik be- hoef U niet te zeggen, mijn Heer, hoe de Vrouwen op dat oogenblik gestelt zijn; gij weet, hoe gedwee dan zelfs de hardvoch- tigste gemaakt worde, hoe zeer vreeze en hoop haar beurtlings inneemen, hoe gemeen het dan voor haar zij aan den dood te denken. Dit had zelfs in die ge- vallen plaatze, waar in de Vrouwen wis- ten,

(a) Bladz. 7.

ten, dat gij helpen zoudt, en waar in dus natuurlijker wijze, het vertrouwen op Uwe vaardigheid, de verschrikking voor een groot gedeelte moest verminderen, en der Lijderesse nieuwen moed inboezemen; hoe veel te meer moet dit dan plaatze hebben bij die ongelukkigen, die haar eigen Leeven in de hand eener, dikwils geheel onkundige, Vroedvrouwe moeten waagen, of welke de smarten en angsten der baaringe in de eenzaamheid treffen, waar in zij zich begeeven hebben; die nu nergens eenige hulpe bekomen kunnen, en welker leeven dus zekerlijk in het alleruiterst gevaar is. Zoudt gij denken, mijn Heer, dat eene Vrouw in dat oogenblik van verschrikkinge, waarin zij den dood zoo nabij is, waarin zij zelve denkt, dat zij zich in gevaar haares leevens bevindt, en dus al ligt, vooral zoo het eene *jonge, onnazele*, en anderszins *deugdzaame Dochter* is, aan het toekomstig Oordeel en de Eeuwigheid denkt, het onnatuurlijk besluit zoude kunnen neemen, om zich van haar Kind te ontdoen, en het zelve gewelddadiglijk om

om te brengen? Zoude 'er wel een Mensch Godvergeeten genoeg zijn, om bij zulke omstandigheden dergelijk een voorneemen te smeeden? Sta mij toe, mijn Heer, daar aan te moogen twijfelen: ten minsten komt het mij voor, dat zulk eene Godloosheid ten alleruitersten zeldzaam zijn moet, en vooral dan geene plaatze hebben kan, wanneer de Kindermoordenaarsfen zoo gestelt zijn, als gij ze hebt opgegeeven; en bij gevolg, dat meest altoos die misdaad eenigen tijd te vooren beslooten is; het welk met Uwe gedachte, dat zij *in eene drift* gepleegt wordt, niet zeer wel overéénkomt.

Maar *ten tweeden*, zoo men U dit al moest toestemmen, dat Kindermoordenaarsfen zich over het algemeen aan deeze ondeugd in eene drift schuldig maaken, welke drift is dit dan, die door U *de vervuorrendste van alle driften* genaamt wordt. Het is niet, om slechts op een Woord te vitten, dat ik bij deeze uitdrukking blijve stil staan; maar om dat dezelve, zo zij waar is, zekerlijk zeer veel moet toebren-

gen, om deeze misdaad minder haatlijk te doen voorkoomen, voor zoo verre men dan zoude moeten vooronderstellen, dat zij, die zich aan dezelve schuldig maakten, onder het geweld van eene overheerschende drift, haares ondanks, bezweeken waren.

De geweldigste en meest verwoerende driften, die ik weet, dat in de Menschen gevonden worden, zijn de *zucht voor ons eigen leeven*, de *drift tot voortteeling* van ons geslacht, en wat de Vrouwen in het bijzonder betreft, de *liefde voor haare Kinderen*, en de *zorge voor derzelver behoudenis*. Wij hebben deeze met alle Dieren gemeen, en wij kunnen uit de uitwerkselen, die zij bij de Dieren hebben, zien, hoe sterk en geweldig zij werken, indien zij door geene rede beteugelt worden. De *zucht voor het leeven* is aan alles, wat leeven heeft, ingeschapen, doet alle bezielde Schepselen van den dood eenen affchrik hebben, en leert het Gedierte, maar zeer weinigen uitgezondert, zich te weer te stellen, tegen eenen iegelijken, van wien
het

het denkt iets te duchten te hebben. De drift tot voortteeling maakt sommige beesten, die anders schuw zijn, verwoed, doet hen alle voorzorge, die zij anders voor hun onderhoud hebben, verwaarloozen, en, om zoo te spreken, geheel en al van natuure veranderen. En wat de liefde voor het Kroost, en de zorg voor deszelfs behoudnisse betreft, deeze zien wij in alle Dieren, inzonderheid de ééne helpt daar van, op eene verwonderenswaardige wijze werkzaam. Welke moeite doet deeze aan een' Vogel, bij voorbeeld, neemen, om haare jongen van spijs te verzorgen, welke gevaaren gering achten, om derzelver leeven te beveiligen, en welk eene woede stort deeze drift der, anderszins zoo vreesachtige, Henne in, tegen ieder éénen, van welken zij eenig gevaar voor haare Kuikens te gemoet ziet. De natuurlijke Historie zal U dezelfde uitwerkselen van deeze driften in alle soorten van Dieren aantoonen; en de Geschiednisen der Menschen U overtuigen, dat dezelve ook bij hen altoos het vervoerendst geweest zijn,

zijn, en niet zelden alle andere aandoe-
ningen vermeestert hebben. Maar welke
van deeze drie driften, die ik vastlijk ver-
trouwe, dat gij zelf, voor de vervoerend-
ste van alle houden zult, eene Moeder tot
het ombrengen van haar Kind zoude kun-
nen brengen, beken ik rondborstig niet te
kunnen begrijpen. Het kan *de zucht voor*
haar eigen leeven niet zijn; want dit loopt
geen gevaar, wanneer haar Kind leevendig
blijft; het eenige dat zij ten dien opzichte
daar van kan te duchten hebben, is een
meer bekrompen bestaan; maar zoo lange
'er noch eenige mogelijkheid overblijft,
om zich te verzorgen, en die blijft 'er voor
zulke Vrouwen altoos over, kan haar ei-
gen leeven niet in gevaar geacht worden:
voeg daar bij, mijn Heer, dat juist deeze
drift, haar zoude moeten afhouden van
eene daad, door welke zij weet, dat zij
zich, volgens de Wetten, *zoo als die nu*
noch zijn, strafbaar maakt, en waar door
zij dus haar leeven in het uiterst gevaar
brengt; en gij zult mij ligtlijk toestemmen,
dat deeze drift het niet zijn kan, door wel-
ke

ke dit gruwelstuk gepleegt wordt. Het is dan mischien *de drift tot voortteeling*, waar aan men deeze misdaad moet toeschrijven, maar behalven dat zij deeze genoeg kan opvolgen, al is het, dat haar Kind in het leeven blijft, geloof ik, dat de Vrouwen nooit minder door die drift gekwelt worden, dan in den tijd haarer baaringe, wanneer zij dikwerf door de hevigste smarten zoo verre gebracht worden, dat zij zich beklagen, dat zij immer aan deeze drift hebben toegegeeven; gelijk men voorbeelden weet van gehuwde Vrouwen, die in deeze oogenblikken zich door den pijn derwijze lieten vervoeren, dat zij zich door toorn en scheldwoorden op haare Mannen, die zij als de oorzaaken haarer smarten aanzagen, zochten te wreken. Er blijft dan enkel, *de natuurlijke liefde van eene Moeder voor haar Kind*, en de voorzorge voor deszelfs behoudnisse, die deeze haar inboezemt, over, onder de driften, die als het meest vervoerende kunnen aangemerkt worden. Maar hoe weinig deeze, met het vermoorden
van

van haar Kind bestaan kunne, of laat ik liever zeggen, hoe veel gewelds op deeze drift moete gedaan worden, om tot zulk eene onnatuurlijke misdaad te kunnen besluiten, behoef ik niet te zeggen.

Welke is dan deeze *vervoerendste van alle driften*, in welke eene Kindermoordenaars het leeven aan haar Kind beneemt? Ik beken, het niet te weten.

Uit het geen ik tot dus verre gezegt hebbe, moeten wij eene andere schetse van de misdaad van Kindermoord opmaaken, die zekerlijk lange zoo gunstig niet is, maar nochtans met de waarheid meer overeenkomstig. Wij hebben, naamlijk, gezien, dat, ten minsten in zeer veele, zo niet in de meeste gevallen, dit gruwelstuk bedreeven wordt, naa dat het te vooren beslooten was, dat 'er een geruime tijd tuschen het besluit en de uitvoeringe verliep, genoeg, om elke drift, indien eene drift 'er de oorzaak van was, te doen bedaaren: dat de sterkste aandoeningen door God in onze zielen geprent, om voor onze behoudnise en die van het Menschlijk geslacht

flacht zorg te draagen, tegen deeze misdaad aanloopen, dat eene Kindermoorde-naares zich bijgevolg eerst voor deeze stemme der natuure ongevoelig moest maaken, om zich aan die wreede ondeugd te kunnen overgeeven, en dus op zulk eene Godlooze wijze, eene voorige misdaad in de duisternisse der vergetelheid te verbergen.

Wij kunnen dit wanbedrijf derhalven niet anders beschouwen, dan als eene onnatuurlijke wreedheid, door eene Moeder tegen haar eigen Kind gepleegt, en door welke dus alle natuurlijke Aandoeningen verftikt, de heiligste Plichten geschonden, de sterkste banden der Maatschappije verbrooken worden. En wie ziet nu niet, dat deeze misdaad zulk eene ontaarde Moeder voor zich zelve ongelukkig maakt, zoo wel als dat zij, als een Lid der Maatschappije beschouwt, daar door flechter gestelt wordt.

In de eerste plaatze, heeft deeze misdaad eenen nadeeligen invloed in haar eigen geluk; want hoe kan een Mensch, diens hart ver-
eelt,

eelt, die voor alle zachte aandoeningen van liefde en natuurlijke tederheid ongevoelig geworden is, gelukkig zijn? hoe kan dit eene Vrouw zijn, die zich zelve altoos den moord van haar eigen Kind verwijten moet, en in welker ziele zulk eene reeks van ondeugden gevonden wordt, als ik getoont heb, dat dezer misdaad natuurlijker wijze, ten minsten doorgaans, voorafgaan? Naar maate elke ondeugd, gelijk ik in den vorigen Brief denk beweezen te hebben, der Menschen geluk meer vermindert, hun ongeluk grooter maakt, naar even die maate moet ook Kindermoord, die zelf eene ondeugd is, uit meer dan ééne andere ondeugden gebooren, en met zeer haatlijke omstandigheden gepaart gaat, meer strekken, om haar, die zich aan dat gruwlijk wanbedrijf schuldig maakte, in eenen hooger graad ongelukkig te doen worden. Ja mijn Heer, dit is zoo onbetwistbaar, dat eene Kindermoordenaares, naar maate zij zelfs nader komt aan die schetse, die gij ons van haar gegeven hebt, voor zich zelve door dit gruwelstuk ongelukkiger

wor-

worden moet. Is zij eene *jonge, onnozele*, en voor het overige *deugdzaame Dochter*; hoe zeer moet het denkbeeld, dat zij zich met het bloed van haar eigen Kind bevlekt heeft, haar geweeten pijnigen? Heeft zij het gedaan *in de vervoerendste van alle driften*; hoe afschuwlijk moet zij zich zelve voorkomen, zoo ras die drift bedaard is, en zij, tot zich zelve gekomen, weet wat zij gedaan hebbe? Waar zij zich bevinde, moet het ijsfelijk denkbeeld, dat zij eene Moordenaares is, haar vervolgen; de Vreeze voor den welverdienden afkeer der Menschen, en de straffe der Overheid, alle haare genoegens vergallen, en het Vooruitzicht, inzonderheid van het toekomstig Oordeel, haar al in dit leeven eene Helle zijn. Omstandigheden, die zekerlijk van alles, wat gelukkig kan genaamt worden, zoo verre af zijn, dat men niet te veel zegge, wanneer men vaststelt, dat 'er, in het midden van zulke omstandigheden, geen geluk mogelijk is. Maar, wat behoef ik dit te bewijzen, daar gij zelf, mijn Heer, dit beweert hebt. Ten min-

sten ik vat in dien zin eene uitdrukking op, die ik op geene andere wijze weet uitleggen. Wanneer gij ons leert, dat eene Kindermoordenaares, een Kind verdelgende, het welk door den Vader verlaaten was, *alleenlijk aan zich zelve misdoet* (a), sluit dit in, dat zij naar Uwe gedachten, althans wel tegen zich zelve zondigt, en haare weezenlijke belangen benadeelt. Maar in welken opzichte, bid ik U? door zich van haar Kind als Kind te berooven? geenszins; want naar Uw eigen oordeel, merkt zij dit als een' last aan, waar van zij wenscht ontslagen te worden niet alleenlijk, maar ook, om van het welk zich te ontdoen, zij zelfs de onnatuurlijkste wreedheid niet te schriklijk oordeelt. Zij bedekt door dit middel haare onkuisheid, die niet bekend konde worden, zonder haar met schande te overlaaden; zij ontslaat zich langs dien weg van de zorg, die zij voor het onderhoud en de opvoedinge van haar Kind had moeten draagen; en alle de belem-

(a) Bladz. 15. der meergezegde Verhandeling.

lemmeringen, die haar deeze Vrugt van onwettige gemeenschap zoude hebben kunnen veroorzaaken, worden ten éénenmaale weggenomen. In zoo verre dan kan men niet zeggen, dat zij aan zich zelve misdoet, of haare eigene belangens benadeelt. Gij moet dit dan ook verstaan hebben, mijn Heer, van de belangens die elk Mensch in de deugd heeft, als een onfeilbaar middel om gelukkig te worden; gij moet het oog gehad hebben, op de verschriklijke gevolgen, die uit deeze ondeugd, voor eene Kindermoordenaaresse zelve, voortvloeijen, en in zoo verre hebben willen te kennen geeven, dat zij door dit wanbedrijf aan zich zelve misdoet, door zich aan de verfoeilijkste wreedheid over te geeven, alle aandoeningen van teerhartigheid en moederlijke liefde te verstikken, zich voor de heiligste verplichtingen ongevoelig te maaken, en dus in zich zelve het krachtigste middel, om haar in deeze Waereld gelukkig te doen leeven, te verwoesten. En verstaat gij 'er dit door, dan heb ik het genoeg, van het ten

deezen opzichte met U volkomen ééns te zijn.

Zijn wij het noch niet ten aanziene van *het tweede Stuk*, het welk ik thans bewijzen moest, ik twijfel niet, of wij zullen het worden. Naamlijk, gelijk de ondeugd van Kindermoord tegen het geluk van haar strijdt die 'er zich aan schuldig maakt, op dezelfde wijze oordeel ik het zeker te zijn, *dat zij*, die zich aan deeze ondeugd hebben overgegeeven, *als Leden der Maatschappye beschouwt, door dezelve slechter gestelt worden.* Houd in het oog, mijn Heer, dat wij, door eene meer dan oppervlakkige beschouwing van de Natuure deezer misdaad, gezien hebben, dat dezelve eene ongevoeligheid tegen de duidelijke stemme der natuure, en dus eene geheel en al onnatuurlijke wreedheid, insluit. En meer behoeft 'er niet gezegt te worden, om deeze mijne stelling te bewijzen. Immers de natuurlijke aandoeningen van teerhartigheid en medelijden, die God in onze zielen gelegd heeft, de onzichtbaare banden, waar door Hij het hart eener Moeder

der aan dat van haar Kind verbond, zijn ons niet vergeefs geschonken. De groote Bestierder van alle dingen, bediende zich van het één en ander, om de belangen der Saamenlevinge te bevorderen, en het Menschlijk geslacht in stand te houden: zij moeten derhalven tot dat einde iets nuttigs kunnen toebrengen; en ik besluit 'er dus met het grootste Recht uit, dat een Mensch, naar maate hij verder gekomen is in die ongelukkige vaardigheid, om zich van deeze natuurlijke Aandoeningen te ontdoen, minder geschikt wordt, om voor de Maatschappij van nut te zijn, en tot bevordering van haare belangen al het zijne toe te brengen. Dit bewijs komt mij zoo klaar en onomstootlijk voor, dat ik U beledigen zoude, mijn Heer, indien ik dacht, 'er noch iets meer te moeten bijvoegen.

Wat nu het besluit betreft, het welk ik uit alles, wat ik tot dus verre gezegt hebbe, bedoel afteleiden, ik denk niet, dat 'er eenige mogelijkheid, om het zelve op eene redelijke wijze te betwisten, overblijft.

Indien het naamlijk zeker is, dat men door elke Kindermoord de Maatschappij van een Lid berooft, waar van zij eens nuttige diensten verwachten konde, gelijk ik in mijnen eersten Brief beweezen hebbe; dat de belangen der Maatschappij vorderen dat haare Leden deugdzaam zijn, en Kindermoord eene ondeugd is, gelijk ik in den tweeden Brief aantoonde; en eindelijk dat uit deeze ondeugd in het bijzonder de allernadeeligste gevolgen, zoo voor het geluk van die Vrouwen zelve, die 'er zich aan schuldig maaken, als voor de geheele Samenlevinge, voortvloeijen; gelijk ik, in deezen derden Brief, meen buiten twijfel gestelt te hebben: wat kan 'er onbetwistbaarer zijn, dan dat Kindermoord in alle opzichten tegen de weezenlijkste belangen der Maatschappij aanloopt, en dus *dat het om haaren wille van belang is, dat deeze misdaad beteugelt wordt.* Het welk juist de zaak is, die ik voor had te bewijzen.

Ik zal 'er niets meer bijvoegen; deeze Brief is groot genoeg, en het geen ik voor-
heb

heb in den volgenden te zeggen, verdient wel eene vernieuwde oplettenheid.

Wees verzekert, dat ik met ongeveinsde Hoogachtinge ben

Mijn Heer!

Uw volvaardige Dienaar

S. M. V. D.

V I E R D E

B R I E F.

Mijn Heer!

De bijzonderheid, die het onderwerp van deezen Brief zal uitmaaken, is de eenige die 'er noch over is, om Uwe stelling, *dat eene Kindermoordenaares alleenlijk aan zich zelve misdoet, en niet aan*

de Maatschappije, zoo wel op zich zelve, als in alle de gevolgen, die uit dezelve natuurlijker wijze voortvloeijen, te wederleggen. Ik bedoel, naamlijk, U te doen zien, dat, indien 'er al geene andere redenen waren, die dit vereifchten, *de misdaad van Kindermoord, om der Maatschappye wille alleen, zoude verdienen gestraft te worden.* Ik heb den weg, om dit te bewijzen, al rede gebaant; wij hebben nu slechts op dien weg voorttegaan.

Gij begrijpt gemaklijk, mijn Heer, dat mijn oogmerk niet zijn kan, de noodzaaklijkheid van tijddijke straffen in het algemeen in eene burgerlijke Maatschappije aantetoonen: dit is vóór mij door de kundigste Rechtsgeleerden, meer dan ééns, gedaan, en wel zoo onomstootlijk gedaan, dat ik niet verwaand genoeg ben om te denken, dat 'er door mij ten deezen opzichte noch iets zoude kunnen bijgevoegt worden. Daarboven is dit zulk een algemeen aangenomen gevoelen, dat ik deeze waarheid, die gij onmooglijk kunt willen ontkennen, veiliglijk kan vooronderstellen. Maar
wel

welke mag de Rede zijn, waarom men over het algemeen oordeelt, dat tijdljke straffen in eene Burgerlijke Samenlevinge noodzaaklijk zijn? Zekerlijk om geene andere, dan deeze: dewijl elke ondeugd, de ééne meer, de andere minder naadeels aan de Maatschappije toebrengt; dewijl zij 'er om die rede belang bij heeft, dat alle ondeugden zoo veel mogelijk beteugelt worden; en dewijl men van gevoelen is, dat het beste middel, om de ondeugden te beteugelen, in voorbeeldige straffen bestaat, ter afschrikkinge van anderen. Ik beken gaerne, mijn Heer, dat het noch beter zijn zoude, indien men alle de verzoekingē tot de ondeugd konde wegneemen, gelijk in het geval van Kindermoord, door het stichten van Vondeling-huizen, zekerlijk geschieden zoude: maar behalven dat het eene volstrekte onmooglijkheid is, alle verzoekingē tot elke ondeugd weg te neemen, kunnen 'er niet wel overal, in alle Steden, in ieder gering Dorp, in elke afgeleege Buurt, Vondeling-huizen gebouwt worden: 'er zoude dus altoos noch moog-

lijkheid overblijven, dat veele, die onwettig bezwangert waren, ondanks deeze loflijke voorzorge in de verzoeking ge- raakten, om haare Kinderen om te brengen: daarenboven blijkt uit het geval, het welk ik in den voorgaanden Brief verhaalt hebbe, dat de Menschen dikwerf aanleiding tot zekere misdaad neem n, uit dingen, die men met geene mooglijkheid had kunnen voorzien, dat daar toe bij hen strekken zouden. In alle deeze gevallen blijft 'er geen beter, om niet te zeggen, geen ander, middel tot betengeling der ondeugd over, dan voorbeeldige straffen, aan welke zich anderen kunnen spiegelen, en daar door van alle soortgelijke wanbedrijven afgeschrikt worden. Ik weet, helaas! hoe weinig zelfs dit middel bij veele uitwerke; ik weet dat 'er dikwils, onder het aanschouwen der strafoefeninge, dezelfde misdaaden, die men zoo streng- lijk zag straffen, gepleegt zijn; en dat men 'er gevonden heeft, die nauwlijks den Rechter ontkomen, zich op het nieuw aan dezelfde, zo niet, aan noch grootere on-
deug-

deugden schuldig maakten. Ook zeg ik niet, dat tijdljke straffen een zéker middel zijn, om alle ondeugden voor te komen, en in haare natuurlijke werkinge nimmer missen; dit wordt door de daaglijkse ervaring te zeer tegengesproken, om door mij beweert te worden. Ik stel alleenlijk vast, en ik heb hier bijna het geheele Menschdom op mijne zijde, dat bij de gewoone gesteltheit der Menschen, en de natuurlijke omstandigheden der Maatschappij, tijdljke straffen *als het beste* middel, om de ondeugd te beteugelen, moeten aangemerkt worden. Eene waarheid, die vast staat, zoo lang men niet bewijzen kan, of, dat door de straffen doorgaans de ondeugden vermenigvuldigt worden, of, dat 'er een ander algemeen middel kan plaatze hebben, waar door dit oogmerk, de beteugeling van alle ondeugden, beter en zekerer konde bereikt worden. Stellingen, welker bewijs ik niet denk, dat iemand onderneemen zal.

Hier uit vloeit dan de waarheid, die ik thans bedoele, duidelijk genoeg voort,
wanneer

wanneer men slechts uit het voorgaande zich herinnert, dat Kindermoord eene ondeugd is, en wel zulk eene, waar door de belangen der Maatschappij grootlijks benadeelt worden. Immers, indien de Maatschappij 'er belang bij heeft, om zulke ondeugden te beteugelen, en tijdlijke straffen doorgaans het beste middel zijn, om dit oogmerk te bereiken, kan men niet ontkennen, dat de ondeugd van Kindermoord, *om der Maatschappij wille alleen*, verdient gestraft te worden.

Kindermoordenaaresfen derhalven worden niet slechts gestraft, wegens *de straffe Wetten van KAREL DEN VYFDEN*, gelijk Uwe gedachten zijn, (a) maar om dat de natuur haarer misdaad, en de gewichtigste belangen van het algemeen, straffe vorderen; om dat zonder dezelve het waarschijnlijk te duchten stond, dat de misdaad van onkuisheid onbeteugeld zoude voortgaan, het vermoorden van Kinderen daaglijks

lijks toeneemen, en de Maatschappij, in meer dan één opzicht, benadeelt worden. Wanneer gij derhalven vraagt, mijn Heer, *wat ons belette deeze Wetten te veranderen? en waarom wij gehouden zijn dezelve BLINDLING te volgen (b)*; kan deeze rede, naar mijne gedachten, tot antwoord genoeg zijn: schoon ik lieft de beantwoording van deeze vraage wilde overlaaten aan zulke Wetgeevers, die behalven hunne Menschlievendheid, genoegzaame kundigheid bezitten van het geen de belangen der Samenlevinge vorderen, om over bijzondere gevallen te oordeelen, en ook uit dien hoofde de luisterrijke Posten, waar in hen de Voorzienigheid gestelt heeft, waardig zijn. Wanneer zulke Wetgeevers, niet om de Wetten van Keizer KAREL *blindling* te volgen, maar om de gewichtigste redenen, doodstraffen ter beteugeling van Kindermoord noodzaaklijk oordeelen, verdienen zij geenszins van wreedheid of gebrek

aan

(a) Op de laatst aangeweze plaatze.

aan Menschenliefde verdacht gehouden te worden. Zij handelen dan met betrekkinge tot het algemeen, gelijk gij, mijn Heer, ten opzichte van een bijzonder lichaam, wanneer gij, om het zelve te behouden, een verkankerd Lid afsnijdt, en U, zeer wijslijk, daar van niet laat afhouden door de smarten, die gij voorziet, dat gij den Lijder zult moeten veroorzaaken. Men oordeelt in zulken gevalle met Recht, dat gij aan dit lichaam eenen aanmerklijken dienst beweezen hebt, men besluit 'er uit dat gij een Menschen-vriend zijt; en die U de vaardigheid en onverschrokkenheid met welke gij de moeilijkste Konst-bewerkingen verricht, als een bewijs van wreedheid of ongevoeligheid wilde toerekenen, zoude toonen, dat het hem aan gezond oordeel ontbrak, en geen antwoord waardig zijn.

Ik zoude 'er hier mede kunnen afstappen, en ook dit stuk voor afgedaan houden; dan 'er komen in Uwe Verhandeling noch twee vraagen voor, die ik niet kan nalaaten te beantwoorden, om dat gij

U

U schijnt verzekert te houden, dat men U het antwoord op dezelve wel zal moeten schuldig blijven; en ik niet gaarne iets wilde overlaaten, waar achter iemand zich zoude kunnen verschuilen, die door mijne voorige bewijzen in het nauw gebracht was.

Gij vraagt, naamlijk, **VOOREERST**; of *eene Kindermoordenaares meer misdoet, dan iemand, die zich zelven voorbedachtelijk het leeven beneemt?* en, vaart gij voort, *die wij zonder eenige straffe dagelijks met luister zien begraven, en kwanswijs beschouwen als iemand, die van zijne zinnen berooft was!* (a)

Het is iets, het geen ik nimmer te voren wist, dat Menschen, die zich zelven **VOORBEDACHTLYK** het leeven beneemen, *met luister* begraven worden: ik meende, dat men zulke lieden, hier in Vriesland ten minsten, ter Stad uit sleepte, en onder de Galge begroef; het welk zekerlijk geene zeer luisterrijke begraafnis is. Maar zegt gij,

(a) Bladz. 17.

gij, men beschouwt ze KWANSWYS als Menschen, die van hunne zinnen berooft zijn. Ook dit was mij onbekend: ik dacht dat 'er in zulke gevallen, door de Naastbestaanden van den Zelf-moordenaar getuignissen van deszelfs onzinnigheid moesten gebracht worden; dat men deeze onderzocht, en dat dan de Overheid vrijheid verleende, om denzelven op de gewoone wijze te begraven, of des avonds in stilte ter aarde te bestellen. Dan, daar gij mij anders onder-richt, wil ik dit op Uw woord wel gelooven, te meer, om dat de eenige straffe die eenen Zelf-moordenaar kan worden aangedaan, eigenlijk alleen zijne onschuldige Nabestaanden treft, als op welke alleen de schande, het doode lichaam aangedaan, nederdaalt; terwijl de Misdaadige zelf daar van geen het minst gevoel heeft. Wanneer men hier bijvoegt, dat deeze straffe ook weinig krachts kan hebben, om deeze misdaad bij anderen voortekomen, nade-
maal het aan Menschen, die bekwaam zijn, om zich aan die lafhartigheid schuldig te maaken, zekerlijk zeer onverschil-
lig

lig zijn moet, hoe 'er naa hunnen dood met hun lichaam gehandelt worde; zal men zeer billijk moeten keuren, dat de Overheid dikwils toelaat, dat men zulke Moordenaaren van zich zelve in het licht van Onzinnigen beschouwe, en dat zij derzelve Familien voor de schande bewaart, die uit de straffe, in de Wetten bepaald, zoude voortgevloeit zijn.

Maar wat Uwe vraag zelve betreft: *of eene Moordenaares van haar Kind meer misdoet, dan iemand die zich zelve voorbedachtlyk het leeven beneemt?* buiten allen twijfel, mijn Heer! Ik vooronderstel, dat gij deze vraag voorstelt met betrekkinge tot de Maatschappij; dat gij niet bedoelt, of 'er groter zedelijk kwaad zij in de eerstgenoemde, dan in de tweede misdaad, of zij voor den Rechtbank van God en haar eigen geweeten schuldiger zij, dan hij, die zich zelve ombrengt. Immers gij hebt tot dus verre altoos van de misdaad van Kindermoord gesproken, met betrekkinge tot den invloed, dien zij heeft in de belangen der Samenlevinge; men kan deze Uwe vraag derhalven ook niet anders, dan in dien zin, opvatten. En in dien zin misdoet eene Moordenaares van haar Kind zekerlijk meer, dan een Moordenaar van zich zelve. De laatste benadeelt de

belangens van het algemeen, door het zelve van een Lid te berooven. Het zelfde doet eene Kindermoordenaares. Maar het nadeel dat deeze der Maatschappije toebrengt is te grooter, naar maate haar Kind langer van nut voor dezelve had kunnen zijn; daar een Zelf-moordenaar dit niet doet, dan naa reeds eenigen tijd een Lid der Maatschappije geweest te zijn, in haaren dienst somtijds zijne beste krachten al besteed te hebben, en, het geen dikwils gebeurt, niet dan naa dat hij door siffenden ouderdom, lichaamlijke ongesteltheid, of wanhoopige omstandigheden een groot gedeelte van het nut verlooren had, het welk hij aan dezelve kon toebrengen. Hier bij komt de onrechtvaardigheid, aan welke zij zich schuldig maakt, die haare handen aan het leeven van haar Kind slaat; zij berooft het zelve van een goed, waar op het een Recht had; en bezondigt zich dus niet alleen tegen God, de Maatschappije en zich zelve, gelijk van eenen Zelf-moordenaar moet gezegt worden, maar ook tegen haar Kind. Voeg hier bij het geen ik van de wreedheid en alle andere ondeugden, die bij Kindermoord samenloopen, gezegt hebbe, en die, noch in die zelfde maate, noch op die zelfde wijze bij Zelfmoord plaatze vinden; en gij zult zien,

mijn

mijn Heer, dat hoe zeer men ook deeze misdaad als beleedigend voor God en de Samenlevinge moete aanmerken, Kindermoord het echter noch veel meer is; en men dus niet kan ontveinzen, dat eene Kindermoordenaares meer misdoet, dan iemand, die zich zelven voorbedachtlijk om het leeven brengt.

Wat Uwe TWEEDE vraage betreft, mijn Heer, ook op deeze zal ik zoeken te antwoorden. *Ik vraage U*, zegt gij, *G. Lezer*, *zoo gij U ontdoen kunt van diep ingewortelde vooroordeelen, of gij niet met mij gelooft, dat het verstand van zulke eene ongelukkige Moeder even zoo zeer, zoo niet meer, verbysterd is, als dat van eenen, die zich voorbedachtelyk en moetwillig het leeven beneemt? waarom verdienen zij dan geene gelijke verschooning?* (a) Deeze vraage is eigenlijk tweeledig; mijn antwoord zal ook zo zijn. Eerst vraagt gij, of Uwe Leezers niet met U gelooven, dat de harsenen van eene Kindermoordenaaresse ruim zoo kwaadlyk gestelt zijn, als die van eenen Zelfmoordenaar? gij schijnt voorzien te hebben, mijn Heer, dat ieder één het daar in niet met U eens zoude zijn, en daarom 'er te hebben bijgevoegt, *zoo gy U ontdoen kunt van diep ingewortelde vooroordeelen*, ten einde het naderhand voor vooroordeel te kunnen

(a) Op de laatst gezegde Bladzijde.

verklaaren, zo de één of ander eens *neen* mochte antwoorden. Dit is zekerlijk eene manier van redekavelen, die niet vreemd is, en van welke men zig wel eens meer bedient, wanneer men of geenen tijd, of geenen lust heeft, om iets te bewijzen, of het bewijs niet gemakkelijk vloeijen wil; maar één of twee goede redenen, waarom gij dit gelooft, zouden mischien meer overtuigt hebben. Over het algemeen schijnt het mij toe, mijn Heer, dat gij U door den ijver, die U bezielde, om, het geen gij dacht waarheid te zijn, te verdedigen, een weinig te verre hebt laten leiden: ten minsten de wijze, op welke gij deeze Vraag voorstelt, geeft mij eenige aanleiding tot dit vermoeden. Waarom anders van eene Kindermoordenaaresse altoos zoo bijzonder gesproken als van eene *Ongelukkige*, die *medelyden waardig is*? van eenen Zelfmoordenaar daarentegen, als van iemand, die zich *voorbedachtlyk en moetwillig* het leeven beneemt? zo niet om Uwe Leezers vóór eene Kindermoordenaaresse, tegen eenen Zelf-moordenaar in te neemen. In den grond beschouwt, moet men buiten twijfel van de eerste zeggen, dat zij ongelukkig is, en medelijden verdient; maar dit zelfde geldt van allen, die zich aan eenige ondeugd overgeeven, en zij verdienen

nen ons medelijden te meer, naar maate zij door dezelve verder van hun geluk afwijken, zich een onherstelbaarer ongeluk op den hals laaden. Maar het is niet altoos waar, dat een Zelf-moordenaar zich zelven *voorbedachtlyk* en *moetwillig* het leeven beneemt. Soms vond 'er bij zulke Menschen eene wezenlijke verbijstering van zinnen plaatze, en het zoude Uwer onzijdigheid meer tot Eere gestrekt hebben, indien gij dit niet verzwegen had. Het is hier door, mijn Heer, dat men Uwe vraag niet wel rechtsstreeks beantwoorden kan, zo men zich van alle zijne vooroordeelen heeft los gemaakt, en nauwkeurig denken wil. Bedoelt gij te vraagen of het verstand van *alle* Kindermoordenaarsen niet even zoo zeer, zo niet meer verbijsterd is, dan dat van hem die zich zelven, in eene wezenlijke verbijstering van zinnen, het leeven beneemt? men moet dan zekerlijk *neen* antwoorden, gelijk ik in mijnen voorgaanden Brief beweezen hebbe. Maar is Uw oogmerk tusschen Kindermoordenaarsen, en zulke Zelfmoordenaaren eene vergelijking aan te stellen, die zich zelven het leeven voorbedachtlijk beneemen, en kwanswijs als zinneloozen beschouwt worden. Men zoude dan moeten antwoorden, dat de omstan-

digheden dier Kindermoordenaarsen zelve eerst behooren bekend te zijn, dat men haare gesteltheid van hart, de waare beweegredenen van haar bedrijf, altoorens moet kennen; die met de omstandigheden van den Zelf-moordenaar, zijne gesteltheid, zijne beweegredenen kunnen vergelijken, eer men met grond kan beslissen, wiens harsenen door deeze omstandigheden enz. meer ontroert waaren. Want indien men zonder dit alles te weeten, zoo maar rond uit wilde antwoorden, dat het verstand van eene Kindermoordenaressen, even zoo zeer, of meer verbijsterd is, dan dat van eenen Zelfmoordenaar; zoude men niet zeer nauwkeurig redekavelen.

Het tweede Lid van Uwe vraag was, *waarom verdienen zy dan geene gelyke verschooning?* deeze vraag doet gij in gevolge van Uwe vooronderstelling, dat de zinnen van alle Kindermoordenaarsen verbijsterd zijn: eene vooronderstelling, die, gelijk uit het voorgaande genoeg blijkt, geenszins altoos doorgaat; en daarom behoeft het antwoord, het welk op deeze vraag past, ook niet verre gezocht te worden. Naamlijk, zij verdienen geene gelyke verschooning, om dat de gevallen niet gelijk staan: om dat Kindermoordenaarsen niet altoos in haar verstand verbijstert

wa-

waren, en 'er dezefde redenen bij haar geene plaatze vinden, die wij bij Zelf-moorde-naaren gezien hebben, om haar bij oogluiking in het licht van zinneloozen te beschouwen; voor zoo verre haare misdaad op eene wijze gestraft kan worden, van welke de schuldige zelve het meeste gevoel heeft, en dus deeze straffe geenszins alleen of voornaamlijk haare nabestaanden treft. Indien het geval wezenlijk zoo is, als gij, mijn Heer, vooronderstelt hebt, dat is, indien het waarlijk blijkt, dat zij in haare zinnen verbijstert was, dan verdient zij niet alleenlijk eene gelijke verschooning, maar men bewijst haar dezelve dan ook doorgaans; dit gaat zelfs zoo verre, dat men in twijfelachtige gevallen, de zachste zijde kiest, en op eene prijswaardige wijze, de scherpheid der Wetten vermindert in alle zoodanige gevallen, waar in men rede heeft om te denken, dat zij niet in voorbedachten gemoede, maar in eene verbijstering van zinnen overtreden waren. Gelijk het één en ander noch onlangs gebleeken is in het loflijk gedrag van den Krijgsraad te *Arnhem*, ten opzichte eener Kindermoorde-naaresse, die uit dien hoofde van de straffe vrijgesprooken, en alleenlijk, om verdere onheilen voor te koomen, in een veilige bewaaringe gestelt is; welk vonnis Zij-

ne Doorluchtige Hoogheid, het zij ter Eere van dien beminnenswaardigen Prins gezegt, in alle opzichten goedgekeurt en bekrachtigt heeft. En ik weet niet, dat men ooit eene misdaad, hoe genaamt, volgens de Wetten gestraft heeft, wanneer het bleek, dat dezelve in zinloosheid gepleegt was. In zulke gevallen dan, mijn Heer, zeg ik van harten met U, *dat zy gewislyk eene gelyke verschooning verdienen*; schoon ik 'er niet met U wil bijvoegen, *en wel om deeze rede te meer, om dat zy alle arm of armelyk zyn, welke zulk een grouweldaad pleegen*: nademaal niet alle Kindermoordenaresses arm waren, ten minsten niet arm in die bepaalde betekenis van dat woord, dat men haar, als door armoede tot deeze misdaad gedrongen zoude kunnen aanmerken: en om dat bekrompenheid van omstandigheden zekerlyk aan niemand vrijheid geeft, om ongestraft de heiligste Wetten te schenden, de sterkste Banden der Samenlevinge te verbreeken, en de krachtigste Steunfels van haar Geluk om verre te rukken.

Ik heb aan mijn oogmerk voldaan, mijn Heer, en geeve het één en ander aan Uwe onbevooroordeelde overdenkinge over. Toets, bid ik U, het geen ik gezegt hebbe, aan Uw gezond oordeel, aan Uwe onder-

ondervindinge, aan Uwe verkreene kundigheden. Heb ik U overtuigt, *dat Kindermoordenaarsen* niet alleenlijk aan zich zelve, maar ook *aan de Maatschappije misdoen*, schroom niet, om het te belijden, dat gij overtuigt zijt. Nimmer hield een groot Man op, een groot Man te zijn, om dat hij eens gedwaalt had; want welk Mensch is 'er, voor alle dwaalingen veilig! Maar wel, om dat hij in zijne dooling volhardde, dezelve, het mocht kosten wat het wilde, staande hield, en daar door van de ééne ongerijmdheid in de andere verviel. Uwe Achtung is te wel gevestigd, dan dat zij, door zulk eene rondborstige Belijdenisse, eenig gevaar zoude kunnen loopen. Wat zeg ik, gevaar loopen? Zij moet daar door grooter worden; dewijl men den naam van CAMPER, dien men nu onder de grootste Ontleedkundigen van onze Eeuw telt, dan ook onder de zeldzaame voorbeelden van Edelmoedigheid tellen zal, die duidelijk toonden, dat het hun enkel om waarheid te doen was, en daarom niet aarzelden, om te bekennen dat zij gedooft hadden, wanneer zij van hunne dooling overtuigt wierden. Iets het welk zekerlijk geenen minderen luister, dan de grootste geleerdheid, aan iemands naam moet bijzetten, en een altoosduurend ge-

denkteken zijn, van zijne prijswaardige waarheidsliefde!

Zijt gij noch niet overtuigt, mijn Heer, en vindt gij om die rede goed; deeze Brieven te beantwoorden, wees verzekert, dat ik Uw antwoord met oplettenheid overweegen zal. Kunt gij mijne bewijzen wederleggen, en Uw gevoelen met onomstootlijke gronden staaven: ik zal het U met blijdschap gewonnen geeven. Alleenlijk moet ik U verzoeken, dat gij, in zulken gevalle, de Hoofdzaak van ons Verschil niet uit het oog verliest: men heeft in de laatste Jaaren in ons Vaderland gezien, wat het gevolg zij van dergelijke Twistschriften, wanneer men derzelver eigenlijk oogmerk vergeet, en van wederzijde daar op voornaamlijk uit is, om zijne partij ten toone te stellen. Die met mij zoo handelen wilde, dien zoude ik het vermaak gunnen van alleen te schermen, dewijl ik even zoo weinig lust hebbe, om iemand uit te schelden, als om van iemand uitgeschol-den te worden. Ik zeg dit niet, als of ik dacht, van U, mijn Heer, iets dergelijks te duchten te hebben: gij kunt tot zulk eene laagheid niet bekwaam zijn. Ook geeft mij de wijze, op welke ik U behandelt hebbe, een Recht, om eene zelfde bescheidenheid van U te verwachten: ik heb

heb wel Uwe stelling zoeken te wederleggen, en derzelver ongegrondheid met nadruk aan te toonen, maar nimmer was mijn oogmerk U in Uwe Perfoon te beleedigen, of de Achting uit het oog te verliezen, die men aan Uwe verdiensten schuldig is. Is mij het één of ander, mijns ondanks, ontglipt, het welk met de bescheidenheid, die ik voor had in het oog te houden, niet volkoomen overéénkomt; ik verzoek U deswegen oprechtlijk om verschooning: terwijl ik nochmaals betuige met weezenlijken Eerbied te zijn.

Mijn Heer!

Uw dienstwillige Dienaar

S. M. V. D.

E I N D E.

heb wel Uwe felling zoeken te wederleg-
gen, en dezelver ongezondheid met na-
druk aan te toonen, maar nimmer was mijn
oogmerk U in Uwe Parton te beladen,
of de Aching uit het oog te verliezen, die
men aan Uwe verdienften ſchuldig is. Is
mij het één of ander, mijns ontafs, ont-
gijp, het welk met de beſcheidenheid, die
ik voor had in het oog te houden, niet vol-
koomen overeenkomt; ik verzoek U des-
wegen oprichtlijk om verſchooning: ter-
wijl ik nochtmaals betuige met weezonlijken
Eerbied te zijn.

Mijn Heer!

Uw dienſtwillige Dienaar

S. M. N. D.

E I N D E.